

ZPRÁVY
JEDNOTY KLASICKÝCH FILOLOGŮ
PŘI ČESKOSLOVENSKÉ AKADEMII VĚD

Obsah - Conspectus fasciculi

Romanizace domorodých rodin v Horní Pannonii v I. - III. století (J.Keprtová)	1
Aktualizace antiky v proklamacích řecké revoluce r. 1821 (Ph.Kestomitsopoulos)	9
Metternich jako sběratel a obdivovatel antiky (Ph.Kestomitsopoulos)	14
Myslbek a antika (J.Bouzek)	20
Školní latina ve světle statistických dat (B.Moučková)	23
Ediční profil JČF (J.Šmatlák)	29
Bibliografie ediční činnosti JČF (J.Šmatlák)	41
Nevinář archeolog (J.Čadík)	55
Z nové literatury: J.Parandowski, Olympijský disk (E.Sve- bedová); Palladii Rutilii Tauri Aemiliani viri inlustris Opus agriculturae...(L.Vidman); To Ergon tis Archeolegi- kis Etaireias kata to etos 1975 (Ph.Kestomitsopoulos); J. K.Kolesovskaja, Pannonijska v I - III vekach (J.Keprtová); Antique intaglios in the Hermitage collection (J.Šmatlák); A. Veščininová, Římský sechařský portrét (J.Bažant)	59
Přednášky JKf v roce 1977	71
Zpráva o činnosti JKf za rok 1977	80
Zpráva o hospodaření JKf za rok 1977	83
Dodatek ke zprávě o hospodaření JKf za rok 1977	84
Revizní zpráva o činnosti JKf za rok 1977	86

ROMANIZACE DOMORODÝCH RODIN V HORNÍ PANNONII
V I. - III. STOLETÍ

Podrobování Pannonie začalo v letech 35 - 34 př.n.l., kdy bylo obsazeno území mezi Sávou a Drávou. Celá Pannonie byla podmaněna až v letech 12 - 9 př.n.l., kdy byla po potlačení povstání domorodého obyvatelstva připojena definitivně k římské říši. Po celé období byla jedním z nejvýznamnějších úseků obrany hranic římského impéria proti opakovaným útokům barbarů, kteří ji koncem IV. a v V. století ovládli.

Romanizace původního illyrsko-keltského obyvatelstva začala pozvolna od počátku římské okupace a šířila se zejména z vojenských a administrativních center provincie. Nejprve se projevovala u rodové aristokracie, jejíž příslušníci se podíleli na římské správě a často dostávali občanská práva, a dále u té části domorodců, kteří sloužili v římských pomocných sborech a legiích. Prosté obyvatelstvo se romanizovalo pomaleji a zůstávalo v postavení peregrinů až do Caracallova ediktu r. 212. Romanizace a později také vlivy ze západních i východních částí říše nikdy úplně nezatlačily původní illyrsko-keltské obyvatelstvo. K podstatnější romanizaci provincie docházelo po markomanských válkách vlivem většího přílivu vojáků do pohraničí.¹⁾

Romanizaci domorodých rodin můžeme dobře sledovat na jmeném materiálu, který se nám v poměrně velkém množství zachoval na epigrafických památkách.²⁾ Původní illyrsko-keltské obyvatelstvo mělo, hlavně v době raného císařství, jednoduchá domácí jména, k nimž někdy připojovalo i patronymikon. Domorodci s římským občanstvím si často uchovávali svá původní jména v cognominech jmen utvořených podle římského systému "tria nomina". Nacházíme zde však i domorodce, kteří mají úplně latinská jména, jednoduchá i složená (tria nomina).³⁾

Domorodé rodiny vícečlenné

Tyto nápisy obsahují jména manželů, jejich dítěte nebo dětí a někdy také jména otců nebo obou rodičů jmenovaných manželů.

1) Všichni členové - domácí jména

Všechny rodiny této skupiny žily v době před markomanskými válkami. Početně jsou v poměru k dalším dvěma skupinám nejméně zastoupeny.

Všechna jména těchto rodinných příslušníků jsou jednoduchá, až na illyrsko-keltské jméno Opallo Hostius z nápisu CIL III 3785=10726 a na nerozluštěná jména z nápisu CIL III 3792. Na nápisech CIL III 3819=10736 a 3793 se setkáváme s dosti častým zvykem domorodého pannonského obyvatelstva pojmenovávat děti po dědovi z otcovy strany. Texty těchto epigrafických památek jsou velice stručné. Patrně šlo o prosté obyvatelstvo, které nemělo zájem na římské okupační politice, a proto zůstalo věrno svým kmenovým tradicím.

2) Někteří členové - latinské jméno, někteří - domácí

Také tyto rodiny žily většinou před markomanskými válkami. Vzhledem k tomu, že nápisy této skupiny rodin obsahují většinou jména rodinných příslušníků nejméně tří generací, je možno sledovat, která z generací přijala latinské jméno, a zda pak cizí jména nacházíme i v dalších generacích, nebo zda se rodina vrátila ke jménům domácím.

a) Latinské jméno ve třetí generaci

Tyto případy jsou méně časté než případy, kdy se latinské jméno vyskytuje ve druhé nebo dokonce v první generaci. Latinská jména, která se zde vyskytují, jsou častá u romanizovaných domorodců a jejich častější výskyt nalézáme hlavně v severní Itálii (Primio, Quartio, Saturninus). Jméno Rusticus (CIL III 3804=10731) je spíše podle smyslu přeloženo do latiny. Domorodci s domácími jmény mají v této podskupině nápisů jména jednoduchá, illyrská i keltská (až na Pletora Laepia z nápisu CIL III 3804=10731). Na nápisu RIU 123 čteme u druhé generace dosud neznámá

jména Santus a Sunnura. Znovu zde máme případ, kdy vnuk dostal jméno po dědovi z otcovy strany (CIL III 3823).

- b) Latinské jméno ve druhé generaci, evtl. i ve třetí
Také zde se vyskytují jména severoitalského původu jako Prisca (CIL III 3930) i jména utvořená z řadových číslovek (CIL III 3820), ale i latinské jméno Lucius, které má určitou zvukovou podobu s keltským jménem (CIL III 3930), nebo Romanus, jméno typické pro provinciální domorodce (CIL III 3820), i všeobecně rozšířené jméno Maximus (CIL III 10815) nebo od něho utvořené Maximia, přikloníme-li se k druhé variantě čtení tohoto nápisu. Romanizace se projevuje také na nápisu CIL III 5056=10937, kde domorodec s keltským jménem utváří své jméno podle římského systému "tria nomina" (C.Samuconius Sectatus).

- c) Latinské jméno v první generaci
Tato skupina částečně romanizovaných rodin je nejpočetnější. Latinská jména se už téměř vždy vyskytují i v dalších generacích. Latinské jméno pouze u první generace čteme na nápisu CIL III 3855. První a třetí generace porůzno a druhá (manželský pár) se jmény domácími jsou jen na nápisu CIL III 3871. Zajímavé jsou případy, kdy strana manželova je již úplně romanizována a strana manželčina si uchovává domácí jména. Dítě takových manželů dostává vždy latinské jméno (např. CIL III 3814=10734). Často je jak strana manželova, tak strana manželčina již dotčena římskými vlivy (např. CIL III 3862, kde navíc sledujeme tradici pojmenovávat vnuka po dědovi z otcovy strany).

Opět zde nalézáme jména utvořená z řadových číslovek, ale i všeobecně rozšířené jméno Maximus, Iustus, Severus, jména podle smyslu přeložená do latiny (Rusticus, Optatus) a další jako Nigrinus, Vibius, Valens.

Sociální pozadí těchto částečně romanizovaných rodin je pro stručnost nápisů těžké zjistit. Patrně i zde šlo o prosté obyvatelstvo, které již zčásti podlehlo svému porůznomu prostředí. Nacházíme mezi nimi kromě pere-

grinů také římské občany často s císařským jménem (AIJ 406, CIL III 4537a, 4537b, 10794).

2) Všichni členové - latinská jména

Takto pořímštěné rodiny žily většinou po markomanských válkách, kdy romanizace Pannonie nabyla větších rozměrů. Nacházíme u nich jednotlivce s římským občanským právem, dosti často císařským. Tak se zde vyskytují domorodci s císařským jménem Iulius, Claudius, Flavius, Ulpus, Aelius, Aurelius, Septimius a Antonius. Někdy získali občanství už předkové osob jmenovaných na nápisu, a ty se pak narodily už jako ingenui (např. CIL III 10783). Vedle císařských jmen jsou zde i jména utvořená podle římského zvyku, kde často cognomen je domácí (např. CIL III 4263).

Texty těchto epigrafických památek jsou už častěji obšírnější, vojáci i úředníci udávají na nich své postavení. Vojenských nápisů je v této skupině 12 (CIL III 4191, 4006, 4278, 4312, 4314, 4471, 11021, 11019, 11036, 11232, AÉp 1909, 146, RIU 527), civilní hodnosti jsou na nápisech CIL III 4191, 4335, 4554, 3890=10780. Ostatní nápisy neuvádějí sociální postavení jmenovaných osob. Jde zřejmě o domorodce, kteří se aktivně zapojovali do života hornopannonské provincie a často za to byli odměňováni římským občanstvím. Je příznačné, že nejvíce těchto rodinných nápisů bylo nalezeno ve vojenských táborech, a vůbec v severní oblasti Horní Pannonie.

Domorodé rodiny dvoučlenné

Na těchto nápisech je uveden pouze manželský pár.

1) Oba partneři - domácí jména

Téměř všechny nápisy této skupiny pocházejí z prvních dvou století n.l. V poměru k dalším dvoučlenným rodinám jsou početně nejméně zastoupeny.

Oba manželé mají keltská jména na nápisech CIL III 4597, AÉp 1920,67, illyrská jména čteme u obou partnerů na nápisech CIL III 3825, 3860, 4282, 10745, 13406. Keltsko-illyrský manželský pár je pouze na nápisu CIL III 11302.

Texty jsou stručné a neříkají nám nic o sociálním postavení jmenovaných osob.

2) Jeden partner - domácí jméno a jeden - latinské

Také tyto rodiny žily většinou v době před markomanskými válkami. Pouze 5 případů pochází z pozdějšího období. Ve třech z nich má muž cizí jméno utvořené podle římského zvyku a žena jednoduché jméno domácí (CIL III 3982, 4385, 4332=11052). Na zbývajících dvou nápisech má i žena "tria nomina", ale jedna část tohoto jména je původu domácího (AIJ 179 - nomen gentile, Šašel 341 - cognomen).

Latinská jednoduchá jména se tu vyskytují jak u žen (CIL III 10951, 3789=10728, 10748, 3824, 3790, 13403), tak u mužů (CIL III 3811, 3813, 3796, 10741, 10895). Složená jména jsou častější u mužů (CIL III 3982, 4332=11052, 4385, AÉp 1920, 65). Jsou mezi nimi i jména císařská.

Z větší části šlo o prosté obyvatelstvo, pouze dva muži se podíleli na veřejném životě hornopannonské provincie (AIJ 179, Šašel 341).

3) Oba partneři - latinská jména

Většina rodin této skupiny pochází z prvních dvou století n.l. Z období po markomanských válkách pocházejí nápisy s rodinami, jejichž jména jsou utvořena podle systému "tria nomina" a jsou většinou císařská.

a) Oba partneři - latinská jednoduchá jména

O rodičů takto romanizovaných domorodců - peregrinů se ještě někdy vyskytují domácí jména (CIL III 3874, 3816=10735, 3798, 3799=10730, 3806=10732). V ostatních případech rodiče buď nejsou uvedeni, nebo mají jména rovněž latinská. Opět jsou zde častá jména z řadových číslovek, někdy zakončená koncovkou -io (CIL III 3812, 3798, 3816=10735, 3819=10733, 3806=10732), všeobecně rozšířená jména jako Maximus (CIL III 3806=10732, 3799=10730), Severus (CIL III 3874), jména severoitalského původu jako Festus (CIL III 3795), Sabinus (CIL III 3809=10733), i jména, která byla pravděpodobně přeložena podle smyslu do latiny jako Fecundus (CIL III

3795), Firmus (CIL III 3798), Rustica (CIL III 3799=10730) a další.

b) Jeden partner - latinské jednoduché jméno - druhý - latinské složené jméno

Také zde čteme v jednom případě u otce manžela domácí jméno (CIL III 13397). Mnohem častěji však nejsou rodiče manželů vůbec jmenováni. Na několika nápisech se vyskytují u mužů jména utvořená podle římského zvyku (CIL III 13397, 10952=13427), častěji bez praenomina (CIL III 4052.4053, 4164, RIU 575). Jsou to římstí občané, někteří z nich mají flaviovské, hadriánovské nebo klaudiovské občanské právo. Přesto se, až na dva případy (CIL III 4052.4053, RIU 575), nepodíleli na římské správě.

c) Oba partneři - složená latinská jména

Těchto nápisů je poměrně hodně, často se tu vyskytují jména císařská. Také zde nacházíme ojediněle domácí jméno u starší generace. Někdy je jedna část jména domácí, a to buď nomen gentile (AÉp 1920,68, CIL III 3810), nebo cognomen (CIL III 5113, 3810, 4033, 3970). V případě, že mají oba manželé stejné císařské jméno (CIL III 10955, 5113, 4370, 4108, 3914=10785, RIU 584), jedná se patrně o rodiny, které obdržely obč. právo při hromadném udělování obč. práv jednotlivým koloniím, nebo při celoříšském udělování římského občanství za císaře Caracally, nebo prostě náhodou získali oba občanství ještě před sňatkem od téhož císaře. V případě CIL III 4370 je manželka propuštěnkou svého muže, veterána. Na nápisě CIL III 3914=10785 jde patrně o propuštěnce téhož patrona. Ve dvou případech mají manželé sice jména císařská, ale každý je získal díky jinému císaři (CIL III 4574=11306, 3970). Muži této skupiny domorodých rodin byli ve dvou případech veřejně činní (CIL III 4108, 5113) a v osmi případech sloužili ve vojsku (CIL III 4370, 3970, 4574, 10955, 11017, RIU 602, RIU 584, IPS 39).

Domorodé rodiny v Horní Pannonii se často romanizovaly přejímáním latinských jmen, jak to bylo ukázáno výše, stávali se z nich i římstí občané, a ti se většinou nepodíleli na civilním veřejném životě své provincie; častěji nacházíme jejich příslušníky v různých hodnostech ve vojsku.

J. K e p a r t o v á

P o z n á m k y

- 1) Cf. A. Mócsy, Die Bevölkerung von Pannonien bis zu den Markomannenkriegen, Budapest, 1959 a L. Barkóczi, The Population of Pannonia from Marcus Aurelius to Diocletian, v: A Arch Hung (1964) XVI, fasc. 3 - 4, str. 257 - 356.
- 2) Zpracovala jsem epigrafický materiál publikovaný v CIL, L'année épigraphique a dále v: A. Schober, Die römischen Grabsteine von Noricum und Pannonien, Wien 1923; V. Hoffiller, B. Saria, Antike Inschriften aus Jugoslawien. Heft 1, Noricum und Pannonia Superior, Zagreb 1938, A. et J. Šašel, Inscriptiones Latinae quae in Jugoslavia inter annos MCMXL a MCMLX repartae et editae sunt. Situla V, Ljubljana 1963; J. Češka, R. Hošek, Inscriptiones Pannoniae Superioris in Slovacia Transdanubiana asservatae, Brno 1967; L. Balla, T. P. Buocz, Z. Kádár, A. Mócsy, T. Szentléleky, Die römischen Steindenkmäler von Savaria, Budapest 1971; L. Barkóczi, A. Mócsy, Die römischen Inschriften Ungarns, Budapest, I. - 1972, II. - 1976.
- 3) Původ jednotlivých jmen je zpracován v bohaté literatuře: A. Mócsy, cit. dílo; L. Barkóczi, cit. dílo; H. Krahe, Lexikon der altillyrischen Personennamen, Heidelberg 1929; A. Holder, Alt-Celtischer Sprachschatz, Leipzig 1896 sq.; W. Schulze, Zur Geschichte lateinischer Eigennamen, Berlin 1904; M. Schönfeld, Wörterbuch der altgermanischen Personen- und Völkernamen, Heidelberg 1911; W. Pape, G.E.Bense-

ler, Wörterbuch der griechischen Eigennamen, Braunschweig, 1863-1870³; I.Gronowszky, Nomina hominum Pannonica certis gentibus adsignata, Diss. Pann. Ser. I., Fasc. 2., Budapest 1933; I. Kajanto, The Latin Cognomina, Comm. Hum. Litt., Helsinki 1965, idem, Supernomina, A Study in Latin Epigraphy, Comm. Hum. Litt., Helsinki 1967; D. Detschew, Die thrakischen Sprachreste, Wien 1957.

Řekové často přisuzovali svému politickému jednání charakter historické návaznosti na děje odehrané v minulosti, odůvodňovali nutnost jednání povinností k předkům, i když skutečná motivace byla konkrétní a podstatně odlišná. Docházelo tak k aktualizacím dějinných momentů, které jsou zajímavým dokladem myšlení a argumentace epochy, v které vznikly. Je známé, že Alexandr Veliký se snažil uvést své dobovačné tažení v souvislost s trojskou válkou, hlavně však proklamoval, že boj proti Peršanům je odvetou za útok Peršanů na svobodná řecká města v 5.st.př.n.l. V následujícím sledujeme několik dalších aktualizací perských válek v různých historických souvislostech, zejména za povstání let 1821-1828.

Vítězství křesťanské víry znamenalo i odvrácení od antiky. Slovo Hellén značilo pohana a mělo v ústech kleriků rané Byzance hanlivý význam. V povědomí lidu slovo Ellinas se posunulo významově jiným směrem, značilo bájně tvory nadlidských rozměrů, schopné přeskočit hory apod. Klasické texty se zachovaly kvůli jazykové dokonalosti, duch antiky vyjádřený mimojazykovými prostředky byl Byzanci cizí.

K aktualizaci řecko-perských válek dochází v 15.st.n.l., v době posledních zápasů byzantské říše s tureckými dobyvateli. Georgios Gemistos-Pléthón píše despotovi Theodorovi, že boje proti Turkům jsou oživením perských válek. Žák Pléthóna Bessa-rión připomíná poslednímu Palaeologovi úspěchy Spartanů a vybízí ho, aby vyhnal Turky z Evropy. Pléthón se svým programem sociálních reforem je mluvčí středního stavu, utopický předchůdce novořeckého nacionalismu.¹⁾

Podmínky růstu středního stavu byly v oblastech dobytých Turky velmi ztížené. Na ostrovech držených Benáťany panovaly lepší poměry, šlo ovšem o nejistá hraniční území s vojenskou strukturou společnosti, kde řecký živel nenabyl sociálního postavení a nebyl rozhodující ani v obchodním podnikání. Specifické podmínky způsobily závislost kyperské a krétské renesan-

ce na impulzech z Itálie a její omezení na literární tvorbu. Řecký řemeslník, kameník apod., citlivě pracoval s prvky cizího tvarosloví, ale o původní tvorbu v jeho duchu se nepokusil.

Srovnání turecké hrozby s perskou se vyskytuje v této době ojediněle. Archivář De Viazis nás informuje o představení Aischylových Peršanů na Zakynthu r. 1571, při oslavě vítězství nad tureckou flotilou v námořní bitvě u Lepante (Naupaktos). Volba látky není náhodná, jde o velmi případnou aktualizaci.²⁾

V Řecku bylo několik rolnických povstání potlačených velmi krutě. O jejich ideologickém vyzbrojení se neví mnoho. Řekové podléhali stále iluzi o pomoci ze strany "křesťanských králů" a věřili na proroctví o "plavovlasém národu" který je osvobodí. Kromě náboženské literatury oblíbenou lidovou četbou v 17. a 18. st. byly Aisopovy bajky a fyllada (brožura) o Alexandrovi.

V době osvícenství Řekové nabývají jistoty o svém výjimečném vztahu vůči antice, který se zakládá na přesvědčení o kmenové příbuznosti s antickým národem obdivovaným soudobou Evropou. Otomanská říše se chápe jako anachronismus brzdící nejen rozvoj společnosti, ale i rozkvět vzdělání a umění. Národní obrození je velmi bohaté na reminiscence z antiky, zde ovšem sledujeme aktualizace spojené s konkrétní akcí.

Antické boje za svobodu a demokracii slouží za vzor revoluci r. 1821. V proklamaci Alexandra Ypsilantise z 24.2.1821 se mluví o Turcích jako o potomcích Peršanů, ne snad z neznalosti věci, ale pro umocnění účinku výzvy:

"Přivolejme znovu, stateční a velkodušní Řekové, svobodu na klasickou půdu Řecka! Mezi Marathónem a Thermopylami nechť stojí náš bitevní šik! Bojujme u hrobů svých otců, kteří válčili a zemřeli tam, abychom my zůstali svobodní! Krev tyranů je vhodnou obětí stínům thébského Epameinóna a athénskému Thrasybúla, kteří zahubili třicet tyranů, stínům Harmodia a Aristogeitóna, kteří setřásli peisistratovské jho, Tímoleóna, obnovitele svobody v Korintě a v Syrakúsách, zejména pak stínům Miltiada, Themistokla, Leonida a jeho tři set mužů, kteří tolikrát zni-

čili bezpočetná vojska barbarských Peršanů. Je na nás, abychom jejich potomky, barbarštější a zbabělejší, dnes, s menší náma-kou, docela zažubili.“³⁾

Podobně zní výzva kapitána Antonia Oikonomou k obyvatelům ostrova Hydry:

“...Nedaleko odsud je proslulá salámská úžina. Tam ... s pou-hými 80 loděmi zvítězili nad 1200 lodí nepřítele; náš dnešní nepřítel není chrabřejší než tehdejší Peršané...”⁴⁾

S podobnými formulacemi se setkáváme i v ostatních revo-lučních výzvách. Příbuznost s kulturním starověkým národem do-dává Řekům sebevědomí. Deklarace 1. národního shromáždění v Epidauru praví:

“Jako potomci moudrého a humánního řeckého národa, jako součas-níci dobře spravovaných národů evropských ... není možné, aby-chom i nadále trpěli krutý bič otomanského státu.”⁵⁾

Zmínka o dobře spravovaných evropských národech byla ges-tem vůči Svaté Alianci, která ovšem revoluci odsoudila. Revoluč-ní společnost Filiki Eteria byla proti vměšování cizích moc-ností v řeckém povstání. Její vůdce Alex. Ypsilantis píše v tajném svolání z 8.10.1820:

“Mějte na mysli, že nikdy cizí nepomůže cizímu bez obrovského zisku. Krev prolévanou za naši věc bychom cizinci zaplatili vel-mi draho a běda Řecku, kdyby systematická (tj. evropsky organi-zovaná) despotie trůnila v ní. Když však setřese se sami jeho ty-ranství, pak evropská politika přinutí silné mocnosti uzavřít s námi spojenecké smlouvy.”

Dále v svolání se setkáváme s myšlenkou oživení antiky: “Podívejte se na moře a uvidíte, že je plné mořeplavců, připra-vených následovat příklad Salamíny. Na souši uvidíte Leónidy v čele vlasteneckých Sparťanů...”⁶⁾

Citované texty byly adresovány velkému okruhu lidí, prak-ticky všem. Aktualizace antiky mohla tudíž být pochopena všemi. Je zajímavé, že opět došlo k aktualizaci perských válek. Nehle-daly se analogie s Alexandrovým tažením, ani se středověkým epickým hrdinou Digenisem ani v těchto proklamacích, ani jinde.

Není rovněž vysloven požadavek obnovení byzantské státní moci. Teprve později se stal Alexandr, Digenis a Palaeologové vzory řeckého irredentismu a jeho ideologie, Megali Idea. Antické boje proti tyranství inspirovaly lidi, nadšené myšlenkami francouzské revoluce, k nimž se z mezinárodně politických důvodů nemohli otevřeně hlásit. Aktualizace je vlastně novou interpretací. Revolucionáři si byli vědomi nedostatků národa ve vzdělání, které se měly překonat až po získání samostatnosti. V tom se rozcházel se skupinou vzdělavců kolem Koraise, která kladla priority v opačném pořadí. Jejich láska k antice byla nakonec prospěšná i vědeckému poznání starověku. Muzejnictví, ochrana památek a systematické výzkumy začínají právě v této době.

Vztah k antickým památkám jako k národnímu majetku dokládá tento úryvek z pamětí generála Makrijannise:

"Měl jsem u sebe dvě sochy, ženu a královského mladíka, překrásné a bez kazu; i žily byly na nich vidět, takové byly dokonalosti. Po ústupu z Porosu jacísi vojáci je chtěli prodat v Argu Evropanům. Chtěli za ně 1000 tolarů Vzal jsem je stranou a promluvil k nim: i kdyby to bylo za 10000 tolarů, nikdy se nesnižujte k tomu, aby tato díla opustila naši vlast. Pro tyto věci jsme bojovali (Mark. B 303).

Ph. Kostomitsopoulos

P o z n á m k y

- 1) Pléthónův Logos symbouleutikos pros ton despotin Theodoron publ. Sp. Lambrou v Palaiologeia kai Peloponnesiaka IV, 1930, str. 119 - 135. Srv. zejm. str. 114, 116. Bésariónovo Hypomnema publ. Sp. Lambrou v Neos Hellenomnemon III, 1906, str. 12 - 50. O Pléthónových reformách viz J. Kordatos: Sociální význam řecké revoluce r. 1821, 6. vyd. Athény 1973, str. 41.
- 2) D. Siatopoulos: Divadlo za revoluce r. 1821, Athény s.d., str. 56. Spyros De Viasis (1854-1927) byl vynikající zakynthský archivář a vydavatel.

- 3) Ap. Daskalakis: Začátek řecké revoluce r. 1821, Athény 1962.
V příloze: Proklamace svobody str. 114.
- 4) Daskalakis op. cit. str. 121.
- 5) Daskalakis op. cit. str. 135.
- 6) J. Kordatos: Dějiny novodobého Řecka, sv. 2, str. 101.

Metternichovská sbírka představovala v době svého vzniku významný, i když vcelku nahodilý soubor památek, z větší části vystavený v muzeu na zámku Kynžvartě a celoročně přístupný veřejnosti. Tento muzejní charakter sbírky, kterou kromě kancléřových přátel a příležitostných lázeňských hostů navštěvovali také čeští i zahraniční vědci a umělci ještě za života Metternichova syna Richarda, zcela opravňuje zájem o bližší určení a výklad jejího obsahu. Dále přichází v úvahu možnost zjištění proveniencie některých archeologických předmětů z kynžvartské sbírky, které se dnes nacházejí v Národním a v Umělecko-průmyslovém muzeu v Praze. Je zajímavé zkoumat, do jaké míry byl kníže Metternich zaníceným ctitelem antiky a jaké místo v jeho státnickém i soukromém životě měla jeho sběratelská činnost, jak ji on sám chápal. Jistě osobnost autora mocenské rovnováhy evropských monarchií, tak nepříznivě působící jak na vývoj národů habsburské monarchie, tak i na osvobozenécké boje Řeků v letech 1821 - 1828, stojí za povahové zkoumání, jeví-li se nám zde v zdánlivě opačné úloze muzejníka a filheléna.

Kynžvartská sbírka dostatečně ukazuje Metternichovu zálibu ve sběratelství. Sbíral nejrůznější předměty, od historických památek, zbraní a kuriozit až po minerály, autogramy, umělecká díla a starožitnosti.

Sbírka starožitností v katalogu Pavla Ratha z roku 1850¹⁾ obsahuje 92 hesel. Prvních 18 je egyptského původu; Metternich je dostal darem roku 1828 od egyptského místodržitele Mehmed Aliho. Mezi nimi sarkofágy s mumii, známá stéla, nalezená v Alexandrii, dnes v Metropolitan Museum, kterou Brugsch pojmenoval po Metternichovi, "aby udělal starému knížeti radost".²⁾ Ostatně víme, že Metternich stélu opravdu dobře opatroval, poslal odlitek Alexandru von Humboldtovi, zasílal zájemcům otisky nápisů a radoval se z toho, že "prokázal službu vědě, ve které sám se musí nazvat ignorantem".³⁾

Katalog dále přechází do okruhu řecké a římské materiální

kultury. Z váz uvádí: 2 askoi, 1 skyfos, 1 lekythos, 1 olpe, 3 aryballoi, 2 etruské lepaste (lekane), 2 bombylioi, 1 urna, 1 oenochoe (prochus). Dále 4 bronzové sošky, 8 terakotových figur, hlavně ženských, jiné zlomky, bronzové, stříbrné a zlaté prsteny, různé jiné předměty (mozaika, orel římské legie, popel z Achilleovy mohyly v Tróji), známé Hekataion a hlavici dórského sloupu - model ze dřeva.

U každého hesla katalogu je sloupec udávající rozměry v palcích a zevrubný popis, po kterém následuje analýza vyobrazení, kde hlavní důraz je kladen podle dobového způsobu na mytologickou identifikaci. Ve vlastním sloupci je uveden druh materiálu - hlína, bronz atd. Pro předměty, získané Metternichem před rokem 1828, kdy první zámecký kustos Karel Huss sepsal první katalog, je uvedeno konvenční datum 1828. Následuje sloupec, v němž Rath shrnuje zprávy vztahující se k jednotlivým předmětům. Tak zde uvede místo uložení ve sbírce, stav, eventuální restaurace a někdy i provenienci předmětu. Cituje stručně Hussovu a Auerovu interpretaci a často s nimi polemizuje. Vyvrací např. na dvou stranách Auerovo označení některých váz "aus Bombay", důkazy o založení Bombaye a nemožnosti tohoto označení. Šlo zřejmě o záměnu s Pompeji. Rathovy údaje jsou většinou neúplné. Málokdy může určit naleziště, např. u skyfu č. 19 "Syrakusa, vykopal Zamboni roku 1822". Číslo 60 a 61 (fragment bronzové sošky s Hermem a amulet s Priapem) pocházejí z vykopávek v Herkulaneu. U číslo 61 ukazuje na str. 161 Herkulanea od Winckelmannna, kde skutečně ve vydání z roku 1825 najdeme "einem kleinen Amulet von Erz, welcher auf dem anderen Ende sich in einem Priapus (Glieder) endiget". Odkaz je přesný, ale nicméně nevíme jaké vykopávky měl Pavel Rath na mysli. Bronzový prsten č. 70 věnovala hraběnka Karolina Zichy s údajem, že pochází z Kolosea v Říme. Další prsten č. 67 zlatý, se zlatým skarabeem spojeným s jaspisem, podle Hussova sdělení z Théb, musíme zřejmě považovat za padělek. Někdy dochází ke kontaminaci pramenů, tak fragment mozaiky "z paláce Hadriána v Pompejích" (č. 82) může pocházet z Hadriánovy vily v Tivoli.

Bývalým majitelem této mozaiky byl ruský vyslanec Pozzo di Borgo. Následující předmět č. 83, "popel z Achilleovy mohyly v Troji", je opatřen poznámkou, že mohylu otevřel roku 1802 generál Choisseul-Gouffier. Je známo, že hrabě Choisseul-Gouffier byl v letech 1784 - 1789 francouzským vyslancem u Vysoké Porty. Datum domnělého objevení mohyly není známo, Metternich popel získal pravděpodobně za svého konzulátu v Paříži 1806 - 1809.

U některých váz, darovaných vládou Ferdinanda II. Neapolského asi těsně po roce 1815 (olpe č. 31, údajně z Cerveteri, dále bronzové sošky č. 37 - 40), je jihoitalský původ téměř jistý, u ostatních předmětů se dá předpokládat. Provenience Hekataia pod č. 91 není v katalogu vyřešena. Je udán rok získání do sbírky 1840 a původ "z ostrova Aiginy". Jediný jiný věcný záznam je z roku 1849, kdy "na přání direktora Aenetha se dělaly sádrové odlitky, práce trvala 4 dny". Hekataion bylo v Kynžvartě vystaveno na schodišti muzea. Aiginská provenience není ničím podložena, spíše dobrý zvuk jména Aigina po Thorwaldsenových Aigineťanech dopomohl zmíněnému římskému klasicistnímu reliéfu k oné pověsti.

Zajímá nás přirozeně způsob, jak se předměty do sbírky dostávaly. Šlo převážně o dary, stejně jako v případě jiných uměleckých pokladů, řemeslných prací, koní a diamantů. U souboru malých terakotových sošek č. katalogu 46 - 53 najdeme zmínku o tom, že je Metternich získal při korunovaci císaře Ferdinanda v Miláně (roku 1838). Je to dar města Milána, stejně jako byzantský plochý reliéf, který od města také dostal. V popisu této cesty na korunovací deníky Melanie o tom mlčí. Zmiňují se však o tom, že Metternich vrátil knihovně dóžecího paláce v Benátkách gemu s hlavou Jupitera, která byla nalezena v chrámu v Efesu a odvezena Francouzi. O tom, že se Metternich zasloužil o zpětné odevzdání, dal si vystavit v archívu listinu.⁴⁾

Jiným způsobem obohacování sbírky byla koupě. O konkrétních případech se prameny nezmiňují. Víme však, že r. 1828 Metternich koupil od chebského kata Karla Husa jeho sbírku

a zároveň ho přijal na doporučení Goetha do svých služeb.⁵⁾ V rodinném archívu je také dopis Karla Augusta Böttigera, ředitele archeologické sbírky v Drážďanech s datem 31.8.1827, v němž oznamuje, že měl příležitost prohlédnout si v zámku Obříství archeologickou sbírku generála Kollera, vzniklou za příznivých okolností v Neapoli, a vyzývá Metternicha, aby sám posoudil význam váz pro sbírku na Kynžvartě. Metternichova odpověď na dopis není známa.

Starožitnosti tvoří jen malou část Metternichovských sbírek, do nichž patří ještě minerály a fosilie, paleontologické sbírky. O kancléřově teoretickém zájmu svědčí i fakt, že sledoval v roce 1832 přírodovědné přednášky hraběte Kašpara Šternberka ve Vídni.⁶⁾

Metternich shromáždil na Kynžvartě historické památky a kuriozity své doby. Jsou to předměty vyvolávající spíše jakousi vzpomínku než sloužící za historické dokumenty. Vztahují se převážně k osobnosti Napoleona a k Vídeňskému kongresu. Sběratelská vášeň ho provázela po celý život. Dovídáme se, že při návštěvě Conciergerie 14.10.1808 strhl kus tapety z cely Marie Antoinetty, kde napsala verš z Ovidia. Také za anglického vyhnanství v Richmondu jedenačtyřicet let později přijímá s povděkem od Wellingtona krátkou vestu a hned ji určí místo v kynžvartském muzeu.⁷⁾ Stejný zájem měla i jeho třetí manželka Melanie, která se zaměřila na autogramy a portréty.

Pramenem vypovídajícím o Metternichově vztahu k antice jsou dopisy z cesty do Itálie v dubnu a květnu 1819, adresované většinou manželce Eleonoře.⁸⁾ Z Říma píše: "Byli jsme se podívat na Trajanově foru, nádherné pozůstalosti antiky ... Vykopávky Francouzů, dnes papežovy, dovolují znovu se procházet po dlažbě Via Sacra, téže cesty, po které šli všichni triumfátoři". Oceňuje zásluhy papeže a hlavně kardinála Consalviho o výzkumy. Dále píše, že velkým problémem je umístit 15-20 stopové vrstvy odkryté půdy z výzkumů. Pompeje navštívil 4. května. Vyjmenovává v dopise odkryté soukromé a veřejné stavby, obdivuje vkus tehdejších obyvatel města ve srovnání s přítom-

ností. V Paestu se pokusil dokonce o datování chrámů. "Pocházejí z doby nejméně o hodně dřívější než založení Říma. Jejich styl se přibližuje dorskému, ale není čistý."

Na cestách po Itálii se Metternich seznámil se sochaři Canovou a Thorwaldsenem. Kupoval jejich práce a vysoce je hodnotil.

Jiným ukazatelem Metternichova zájmu o antiku je jeho knihovna ve Vídni. Nalézáme v ní díla jako *Antichità di Pozzuoli*, *Antichità di Ercolano*, první edice Champollionova *Précis du système hiéroglyphique*, *Griechische und etruskische Trinkschalen* od E. Gerharda, a další.

Metternich byl také předsedou *Istituto di corrispondenza archeologica*. Členem tohoto institutu se stal již roku 1832. Německá sekce institutu, vedená pruským vyslancem Kristianem Bunsenem a vyvíjející v Římě největší aktivitu, byla veskrze protestantská, čímž se dostala do sporu s papežskou kurií. Pro to také činnost celého institutu byla ohrožena římskými úřady.⁹⁾ Po smrti dosavadního předsedy zvolili zástupci sekcí za předsedu institutu Metternicha, zřejmě s ohledem na jeho postavení a dobré vztahy s papežem. Volbu mu oznámili dopisem roku 1840 korunní princ Friedrich Wilhelm a Alex. von Humboldt. Kancléř s volbou souhlasil jen s podmínkou, že institut urovná vztahy s kurií, na další Friedrichovu žádost se ujme této iniciativy sám.

Závěrem lze říci, že Metternichovo sběratelství je dozníváním osvícenských sběratelských tradic pozdně, skoro už přežitě, v 19. století. Muzeální charakter sbírky sloužil státníkové reprezentaci. Metternich osobně projevil větší zájem hlavně o historické památky, ke kterým měl citový vztah. Sbíráni paleontologických předmětů a minerálů bylo jeho koníčkem. Měl pocit, že tomuto oboru rozumí. Zřejmě mu lichotila pověst ochránce umění, jeho vkus zůstal však omezen na chladný akademismus a empirie. Kulturní odkaz antiky, její demokratické ideály nezapůsobily na kancléře, který byl vždy konzervativním státníkem, posuzujícím vše z hlediska zájmů habsburského panujícího rodu.

Ph. Kostomitopoulos

P o z n á m k y

- 1) Paul Rath, Museums-Katalog, sv. I Antiquitäten, 220 stran rukopisu.
- 2) Hans von Srbik, Metternich, der Staatsmann und der Mensch, Mnichov 1926, sv. 1, str. 291.
- 3) Tamtéž, str. 291.
- 4) Aus Metternichs nachgelassenen Papieren, vydal C. von Klinkowström r. 1880-85. Tam deník Melanie z roku 1838.
- 5) Paměti maršála de Marmont IX, 48.
- 6) Hans von Srbik, Die Bedeutung der Naturwissenschaften für die Weltanschauung Metternichs, Vídeň 1925.
- 7) Deník Melanie z roku 1849, viz Klinkowström.
- 8) Dopisy z Itálie r. 1819, viz Klinkowström.
- 9) Bastgen, Forschungen und Quellen zur Kirchenpolitik Gregors XVI, 1929.

Ph. Kostomitsopoulos: Metternich as a collector
of Classical Art

The former collection of Prince Metternich's at Kynžvart (Königswart) is discussed in relation to the 1840 catalogue. The provenance of most important objects in his collection, Metternich's collectorship and the count's attitude to classical antiquity are studied on the basis of documents written during his lifetime.

Myslбек se setkal s antikou již za učednických let u Tomáše Seidana, bývalého modeléra v porcelánce, který pracoval v tradicích klasicismu, a pak u Václava Levého, jehož chladný klasicismus ovšem usiloval překonávat.

Během studia na malířské akademii se snažil spojit akademickou klasicistní tradici s živostí a romantickým cítěním; ze soch orientovaných spíše na antickou tradici zaslouží zmínky Flora a zejména Hygieia pro Gräfenberk, jejíž definitivní verze již naznačuje monumentalitu a výrazovou sílu, překonávající učednická léta. Sochy Opery a Dramatu pro Národní divadlo mají antikizující hlavy a masky, torza poněkud toporná podle modelu; přesto ukazují již sílu výtvarné erudice.

Přelom znamená studijní (či spíše tovaryšská) cesta do Německa r. 1872/3; hlavně v Drážďanech u J. Hähnela se seznámil se základy novorenesance (především odtud těžká, dramatická draperie). Tato cesta a otevření muzea odliktů na pražské universitě r. 1873 otvírá Myslbekovi přímější poznání antiky. Medailony z r. 1872 jsou ještě spíše prostředkované klasicismem a fotografiemi, bakchantka z téhož roku podobně, přes svou výrazovou sílu, o něco méně už Anděl z r. 1875, připomínající římské Viktorie v pompejském raně imperiálním stylu. Podobně skalnatý spodek sochy Záboje z r. 1873 jen připomene podstavec (dokončený v baroku) Fauna Barberini.

V letech 1875-6 se objevují silnější a bezprostřednější antické vlivy; především v průvodu Záboje a Slavoje, který připomíná parthenonský vlys nejen prostřednictvím vlivů Thorwaldsenových a Schwanthalerových, a v Eudore a Cymodocée, komponované (včetně podstavce) na podkladě mrtvých a umírajících těl z malého attalovského věnného daru, zejména Amazonky; výpůjčkou je celý spodek se soklem. Při důkladnosti Myslbekovy práce je symptomatické, že vliv se začal projevovat dva roky po otevření muzea odliktů.

Za návštěvy v Paříži v r. 1878 Myslbek zkoumá technické

zvláštnosti antických soch, hlavně bronzových, a vržení draperií, a po návratu antický vliv ještě sílí. Sarkofágy Švagrovského a Sladkovského jsou v lecčem inspirovány sochami Niobé a berlínské tančící menady, Madona v mušli, jinak v pojetí ovlivněná Lucou della Robbia, má obličej v ostrém přísném stylu (snad především podle Harmodia), který Myslbeka zvlášť zaujal; použil ho ještě daleko později pro Máchu i pro Hudbu v definitivní verzi, jakkoli zde již s impresivně pojetým povrchem.

Draperie Myslbekova jako samostatný výrazový a kompoziční prvek má mnoho ze studia antických soch, i když si Myslbek své draperie nakaširovával sám. Vliv antiky byl v té době prostředkován Myslbekovi zejména Tyršem, ke kterému byl v úzkém vztahu od r. 1880 do Tyršovy smrti v r. 1884.

Oddanost a Stálost ve smýšlení jsou dvě nejvíce antikizující díla Myslbekova (1880-84); základem první je Polykleitův Doryforos, druhé Sofoklés tzv. lateránského typu. Protože vliv se projevuje v pohledech z různých stran, Myslbek zřejmě studoval sochy v muzeu odlitků, podobně pro Gladiátora (1882).

Konec tohoto období představuje visící torzo Kristovy figury na krucifixu (1885), silně inspirované helénistickým Visícím Marsyem. V pozdějším období jsou přímé antické reminiscence vzácné: 1889 soška Amora, inspirovaná římským bronzem, karyatidy Hospodárnost a Spořivost 1895-8, Labutí zpěv pro náčrt k Hůbě (1894) se ještě vrací k attalovským věnným darům. Proporční studie antických soch používal pro Hudbu (Esquilinská Venuše) i pro sochy okolo sv. Václava (Afrodité z Arles), ale antiku považoval tehdy už pro svou dobu za poněkud studenou. Spíše se tedy v posledních letech vracel k těm námětům z antiky, kde této studenosti nebylo: v letech 1904-7 vytvořil skupiny Ženy a hochy a Ženy a dívky, inspirované řeckými alexandrijskými terakotami snad z významné tehdy Lannovy sbírky (byla rozprodána po jeho smrti), a portrét manželů Waldesových z r. 1916, který zůstal skicou; připomene římské náhrobní reliéfy z republikánské doby.

V.V.Štech ve své studii o Myslbekovi z r. 1922 připomíná,

Že většina českých umělců 19. století proměnila svoje tvoření umělecké na práci kulturní, a mezi umělce jako dramatické osobnosti, dobývající se látkou k výrazu vlastního nitra v čisté umělecké formě, řadí jen Vrchlického a Myslbeka. Aspoň v Myslbekově případě je nutno i při studiu jeho díla překročit hranice české vlastenecké kultury a snažit se vřadit jeho osobnost do světového kontextu; Myslbekův vztah k antickému umění, zde jen stručně načrtnutý, je jedním z důležitých aspektů v úsilí o pochopení jeho díla.

J. B o u z e k

ŠKOLNÍ LATINA VE SVĚTLE STATISTICKÝCH DAT

Snaha připravit podmínky pro efektivnější zvládnutí latiny na gymnáziích pomocí nových technických prostředků vedla v Belgii k navázání spolupráce středoškolských profesorů s Laboratoří pro statistický rozbor antických jazyků pomocí počítačů (Laboratoire d'analyse statistique des langues anciennes - L.A.S.L.A.) na univerzitě v Lutychu.

Laboratoř založená roku 1961 má již za sebou bohatou činnost.¹⁾ Vedle časopisu *Revue* s teoretickými statěmi s problematikou z kvantitativní lingvistiky a s tematikou, při jejímž řešení se uplatňují počítačové stroje, vydávají pracovníci speciální indexy k jednotlivým autorům. Tak vyšly např. indexy k rozsáhlému dílu Senekovu s podrobnými statistickými údaji týkajícími se jak slovníku Senekových spisů, tak morfologických i syntaktických jevů.²⁾ Bylo publikováno i dílo využívající statistických metod v souvislosti s problémem sporného autorství antického díla.

Spolupráce Laboratoře se středoškolskými profesory se rozvíjí od roku 1965 a zaměřuje se na statistický rozbor děl antických autorů čtených na belgických gymnáziích. Odhlédneme-li od obecného smyslu výuky latiny v Belgii, jímž je podíl na celkovém formování žákovy osobnosti, zůstává jejím hlavním prostředkem a cílem četba a výklad latinských autorů. Snaha plnit tento úkol rychleji vedla k hledání efektivnějších cest při výuce latiny. Bylo zapotřebí získat hlavně konkrétní údaje o slovníku čtených autorů a přesné poznatky o četnosti slov a výskytu gramatických jevů u čteného autora, aby výběr slov i gramatických jevů, jimž se žáci učí, nebyl náhodný, a aby se učitel mohl soustředit na látku nezbytnou z hlediska cíle, jehož chce dosáhnout. Díky možností, které Laboratoř má, bylo možno zjistit potřebná data jednotnou metodou, spolehlivě a rychle prostřednictvím počítačů. Výsledkem této spolupráce jsou indexy a statistické údaje k latinským autorům čteným na gymnáziích. Jako první vyšla publikace *Document pour servir à l'enseignement de la langue latine I. Tex-*

tes du programme de cinquième, Journal d'études 42, Louvain 1966, s indexem a statistickým rozbohem partií spisu De viris illustribus urbis Romae a jednačtyřiceti Phaedrových bajek. Druhý díl, Textes du programme de quatrième, Louvain 1967, obsahuje úplný index k Caesarovým Zápiskům o válce galské. V další pracovní etapě následoval statistický rozbor výňatků z Ovidiových Proměn s indexem a rozbor Sallustiova Spiknutí Katilina i Války s Jugurthou, Vergiliových Zpěvů pastýřských a rolnických a prvních šesti zpěvů Aeneidy.

Rozbory děl nebo jejich částí obsahují index, seznam slov seřazených podle klesající frekvence, a zejména detailní tabulky týkající se četnosti gramatických jevů v díle daného autora. Index k Caesarovým Zápiskům o válce galské obsahuje na třicet tabulek, z nichž zájemce může vyčíst mnoho speciálních údajů a usměrnit podle nich přípravu na četbu tohoto autora. Např. u sloves zde najde frekvenci jednotlivých konjugací - zřetelně převládají slovesa 3. konjugace, četnost aktivních a pasivních slovesných tvarů - převládá aktivum, údaje o frekvenci jednotlivých slovesných časů a způsobů. Je tu i seznam spojek a slovesných způsobů v souvětí podřadném - naprostou většinu tvoří věty vztažné, následují věty se spojkou *c u m, q u o d, u t (n e), s i,* je zde i zvláštní seznam vazeb ablativu absolutního, kde výrazně převládá *part. perf. pas. atd.*

Na základě děl autorů, která jsme uvedli výše, přikročili pracovníci Laboratoře S. Govaertsová a J. Denooz k sestavení základního slovníku latiny pro školní praxi, jakož i mikroslovníků k jednotlivým autorům. Základní slovník již vyšel ve druhém vydání.⁴⁾ Pro toto vydání, ve srovnání s vydáním prvním, měli S. Govaertsová a J. Denooz k dispozici statistickou analýzu souboru dalších autorů, kteří jsou na programu vyšších tříd gymnazií v Belgii. Je to výbor z Catulla, Ciceronových filosofických spisů, Horatiových Ód, Tacitových Historií a Annálů a Senekovy Dopisy Luciliovi. Tato díla analyzovali pracovníci Laboratoře, výňatky z díla Tita Livia zpracovali s pomocí středoškolských profesorů. Texty excerpované pro druhé vydání slovníku zvětšily

původní rozsah materiálu o dalších 187.265 slovních tvarů, takže nový celek zahrnoval 323.085 tvarů na rozdíl od 135.820 pro 1. vydání. Jak se však zjistilo, nedoznal základní slovník latiny pro školní potřeby žádných změn, pokud se týče frekvence slov.

Slovník byl sestavován tak, že z excerpovaných děl byl přizpen pomocí počítačů seznam slov, v němž je u každého slova zaznamenána jeho frekvence u autora i celková frekvence v souboru sledovaných děl. Z tohoto seznamu byla do základního slovníku pojata slova, která splňovala tyto podmínky:

1. musela být obsažena u všech vybraných autorů a 2. musela se vyznačovat určitou limitní frekvencí.⁵⁾ V souladu s těmito podmínkami obsahuje základní slovník latiny pouhých 144 (!) slov, která pokrývají kolem 50% textu vybraných prozaiků a v poezii kolem 30%.

Slovník S. Govaertsové a J. Denooze obsahuje ve druhém vydání kromě základního slovníku latiny i statistické přehledy o četnosti různých gramatických jevů. Mikrolexika k jednotlivým autorům v prvním vydání byla sestavena tak, že se bralo v úvahu pořadí, v němž se latinští autoři na belgických gymnaziích čtou, a neobsahovala tudíž slova z autora již přečteného. Mikrolexika, pořizena pro druhé vydání, jsou však koncipována samostatně, tj. bez vzájemné návaznosti, protože ve vyšších třídách gymnazií v Belgii si může pořadí čtených autorů volit učitel.⁶⁾ Jednotlivá mikrolexika obsahují dvojí index - v první části jsou seřazena slova podle klesající frekvence, druhou tvoří abecední seznam slov. Kromě toho jsou do slovníku zařazeny tabulky charakterizující charakter slovní zásoby jednotlivých autorů.

Studie, které pracovníci L.A.S.L.A. pořídili pro školskou potřebu, patří k základním pomůckám gymnaziálních profesorů. Jejich praktické využití je však velmi náročné. Učitel, který by se zaměřil pouze na frekventovaná slova, by si počínal jednostranně a v některých případech by i omezil kulturněhistorický rozhled studenta, protože mnohá slova málo častá ve vymezeném souboru jsou důležitá z hlediska pozdějšího vývoje latiny a re-

mánských jazyků a stala se součástí běžné terminologie různých odvětví. Autoři uvedených pomůcek ponechávají volné pole pedagogům, aby z nich tvořivě a samostatně těžili, ale nabádají důrazně: U t i , n o n a b u t i Nebylo by na škodu, kdyby se všechny výsledky dosažené dosavadními statistickými rozbory shrnuly v obecné rovině, jak to, pokud se týče slovníku některých děl, učinil A. Bodson.⁷⁾

B. M o u c h o v á

P o z n á m k y

- 1) Nyní tvoří součást většího střediska Centre de recherches, information et documentation pour l'enseignement des langues anciennes.
- 2) O rozvoji mechanizace a automatizace v lingvistické práci soustavně referuje časopis Slovo a slovesnost (SaS); nejnovější referát týkající se práce L.A.S.L.A. i Základního slovníku latiny napsala M. TĚŠITELOVÁ, O matematické a aplikované lingvistice v Belgii, SaS 1976, 37, 173-175. Dr. Marii Těšitelové CSc děkuji také za laskavé upozornění na citovaný slovník.
Referáty z pražského kolokvia o mechanizaci a automatizaci v jazykovědě, které se konalo 7.-10.června 1966, byly uveřejněny ve sborníku Les machines dans la linguistique (red. E. MATER, J. ŠTINDLOVÁ), Praha 1968. Zprávu o činnosti L.A.S.L.A. přednesl A. BODSON, o.c., 35-37; sr. dále 117-130, L. DELATTE, 189-197. Informační zprávy o počátcích činnosti Laboratoře podávají rovněž L. VIDMAN, Mezinárodní sdružení pro studium jazyků pomocí děrnoštítkových strojů, LF 90, 1967, 70; B. MOUCHOVÁ, Středisko pro statistický rozbor antických jazyků v Lutychu, LF 90, 1967, 67-70.
- 3) S. GOVAERTS, Le Corpus Tibullianum. Index verborum et Relevés statistiques. Essai de methodologie statistique. Le Haye 1966.

- 4) S. GOVAERTS, J. DENOZ, *Lexique de basse latin*, L.A.S.L.A. 1974². Existují i starší základní slovníky latiny: M. MATHY, *Vocabulaire de base du latin*, Paris 1952, který byl sestaven ve Francii tradičním způsobem na podkladě poněkud jiného výběru z děl latinských autorů (Caesar, Gall. I 1-29; IV 20-36; VI 11-28; VII 63-89. Cicero, Cat. 1, De signis, Pro Murena, De senectute, výběr z dopisů. Nepos Themistocles, Pausanias. Horatius, carm. I 3,6,12,27,37; II 15,17,18; epist. I 1,4,6; sat. II 6. Ovidius, met. VIII 618-724; X 1-77. Plin., epist I 12; III 6,14,16; IV 8,13; VII 17. Sallustius, Cat. 1-30. Seneca, epist. 2,7,18 (1-13), 28 (1-5), 47, 86 (1-14). Tacitus, ann. IV 1-22. Titus Livius XXI 1-31. Vergilius, Aen. I 1-519, ecl. IV, V.). V Anglii byl vydán pro studenty spolkem profesorů Latin Basic Vocabulary, The Grammar School Blackpool, 1949; ve Spojených státech vyšlo dílo G. LODGE, *Vocabulary of High School Latin*, New York 1909.
- 5) Tato frekvence se často různí od autora k autoru, ale může být odlišná i v jednotlivých dílech téhož autora. V Caesarových Zápiscích o válce galské je limitní frekvence 10, tj. do základního slovníku nebyla pojata slova, která se v textu vyskytují devětkrát a méněkrát. Určení limitní frekvence není nahodilé, je dáno faktem, že u Caesara lze 85% textu porozumět pomocí slov, která mají frekvenci 10 a vyšší.
- 6) Autoři mikrolexik konstatují, že 80% textu lze porozumět u Catulla se znalostí 204 slov, u Ciceronových filozofických spisů 178 slov, u Horatiových Ód 297 slov, u Seneky v Listech Luciliovi 267 slov, u Tacita 288 slov a u Livia 112 slov.
- 7) A. BODSON, *Vocabulaire latin*, Liège 1968. Bodson pořídil jednak seznam slov společných pro Caesarovy Zápisky o válce galské, pro vybrané pasáže díla Slavní mužové města Říma a vybrané bajky z Phaedra, jednak diferenční slovníky ke

jmenovaným dílům, které obsahují slova, jež se nevyskytují ve společném slovníku, ale jsou významná pro jednotlivého autora. Připojil také speciální slovníček pro vybrané úseky Ovidiových Proměn. Na tomto základě je možno vhodně rozvrhnout postupné rozšiřování slovní zásoby od autora k autorovi i rok od roku.

Ediční profil JČF

Každý rok si připomínáme různá výročí významných osobností nebo událostí, které se výrazně zapsaly do naší historie. Připomeňme si tentokrát jedno výročí navíc, výročí, na něž nás neupozorní žádný kalendář ani historická příručka, které však má přesto co říci zainteresované veřejnosti: před sto lety roku 1878 vydala Jednota českých filologů první knihu svým nákladem.

Ačkoliv vlastní nakladatelská činnost Jednoty začíná již roku 1873 s prvním sešitem odborného spolkového časopisu Listy filologické a paedagogické,¹⁾ které pod zkráceným názvem Listy filologické vycházejí dodnes (a roku 1977 završily stovku ročníků), chci se v tomto článku soustředit na knižní produkci Jednoty a podělit se o kousek historie vytažené z archívních zápisů.

Původním cílem filologického spolku, jehož budoucí členové se poprvé sešli na valné hromadě 8. února 1868, bylo "vzájemné poučování se" ve formě pravidelných přednášek. Ovšem ambice Jednoty se vyvíjely: r. 1872 byly změněny stanovy, které odpovídaly přestavbě vzdělávacího studentského spolku na spolek odborný s cílem "pěstovati vědu filologickou na vědeckém základě", a za tím účelem byl založen časopis Listy filologické a paedagogické, zároveň byla probírána otázka knižní produkce. Na schůzích r. 1874 projednávali členové Jednoty návrh, aby "pod záštitou společnosti bylo organisováno rozsáhlé vydávání textů klassiků a děl filologických vůbec, abychom tak nejen sebe, ale i celý slovanský svět učinili neodvislým na cizím trhu."²⁾ K tomu měla být dokonce založena akciová tiskárna. Vládní úřady však nedaly patřičné povolení, a proto - po shromáždění potřebného jmění - vydává Jednota první knihu svým nákladem až deset let po svém založení, právě na oslavu jubilea.³⁾ Tou první publikací se stala Cvičebná kniha ku překládání z jazyka českého na jazyk latinský od Josefa Risse. A ještě téhož roku

byl vydán separát Gebauerova článku z Listů filologických o příbhu sv. Doroty v české literatuře.

Nadále usilovala Jednota o to, aby vytlačila z našich škol učebnice a texty upravené podle německých vydání⁴⁾; takto - pěstováním češtiny na odborném základě ve formě přednášek a seminářů, vydáváním českého filologického časopisu a konečně knižní produkcí - nahrazovala Jednota to, co nedávala společná, tj. německá univerzita. Střední školy založené na Exner-Bonitzově reformě,⁵⁾ která prosazovala smír mezi vzděláním klasickým a reálným a omezovala kvantitativní zastoupení latiny v učebních osnovách ve prospěch matematicko-přírodovědeckých disciplín a zároveň také řečtiny, trpěly nedostatkem vhodných učebních textů, které by vycházely z češtiny jako vyučovacího jazyka.⁶⁾ Jediným nakladatelstvím, které tehdy vydávalo antické texty pro potřeby středních škol, byl německý vídeňsko-pražsko-lipský Verlag F. Tempsky, později též pražský A. Storch; překlady vydával Eduard Grégr v edici Bibliotheka klassikův řeckých a římských. Za této situace bylo rozhodnutí vydávat české učebnice nanejvýš potřebné a záslužné, neboť dalo impuls dalším nakladatelským firmám a knihkupcům.⁷⁾

Za Rissovou učebnicí následoval Steinmannův výbor z Xenofóna a Královo - později často opakované - vydání textu Sofokleovy Antigony. Výhradně pro potřeby vyučování klasických jazyků na středních školách byla r. 1885 založena textová edice Bibliotheca scriptorum Graecorum et Romanorum, v jejímž rámci vyšly čtyři tituly: Královo vydání Sofokleova Aianta a Antigony a Ciceronovy Orationes in Catilinam a Orationes pro Sexto Roscio Amerino, de imperio Gnaei Pompei, pro Archia poeta, obě od Roberta Nováka. Z dalšího pokračování této edice později sešlo pro osobní třeňice, které vypukly mezi členy Jednoty v souvislosti s rukopisnými boji,⁸⁾ a také z důvodů vzrůstající hmotné tísně spolku - další texty vycházely po delší době již mimo edici.

Rozdělení univerzity r. 1882 přivodilo změnu kulturních podmínek, která měla značný vliv na další činnost Jednoty: už

nebylo zapotřebí nahrazovat české přednášky a semináře a osamostatnění českého vědeckého života nabízelo možnost rozšíření ediční činnosti. Pravidelná subvence na vydávání Listů filologických, kterou Jednota získala r. 1882 od tehdejšího ministerstva kultu a vyučování, měla ulehčit spolkové pokladně a prostředky takto získané byly plánovány na knihy. Ovšem v letech rukopisných bojů, které rozštěpily Jednotu na dva tábory a měly za následek značný úbytek členů a s tím i odběratelů Listů filologických,⁹⁾ zela spolková pokladna prázdnotou a Jednota stála před finančním krachem. Z těchto nesnází si pomohla prodejem nákladu Výboru z Xenofóna a nákladu Iliady knihkupci Storchovi. Po překonání personálních a hospodářských potíží obrátili členové Jednoty zřetel na povznesení vědecké vážnosti svého spolku (mj. z konkurenčních důvodů vzhledem k nově založenému Spolku filologickému, který pod vedením Jana Kvíčaly sdružil převážně zastánce pravosti RKZ) a dospěli k jasnému a logickému závěru: změna ediční orientace na vědecké monografie.

První publikací tohoto druhu byla Králova obsáhlá Řecká a římská rhytmika a metrika; první díl vyšel r. 1890, ovšem po stránce finančního efektu zůstal silně pasivní, proto se Král další díl odvážil vydat až r. 1906. Vedle publikací se vztahem k antice se mělo dostat místa i bohemikám, reprezentativní publikací tohoto druhu se staly Vlčkovy Dějiny české literatury, které vycházely po sešitech od r. 1892 do r. 1914. Ze středoškolských učebnic zaznamenaly značný úspěch Vykoukalovy čítanky z české literatury, které se na tehdejší dobu vyznačovaly moderním pojetím, dobrým výběrem textů a (od 3. vydání) obrazových příloh - reprodukcí malířských děl; přizpůsobované novým osnovám se dočkaly celkem jedenácti vydání. Za svou ediční činnost dosáhla Jednota několika uznání: na Zemské jubilejní výstavě r. 1891 získala hlavní cenu za své publikace, na Národopisné výstavě r. 1896 bronzovou medaili s diplomem, učebnice Jednoty byly oceněny na sjezdu pedagogů v Athénách r. 1904 a na Jubilejní výstavě obchodní a živnostenské komory r. 1908.

První světová válka nepříznivě zasáhla i do edičního tempa spolku mj. omezovaným přidělem papíru a rostoucími cenami za něj a za tisk, např. tiskárna Unie zvýšila své ceny během jediného roku až o 300 %. Zato pak vytvoření samostatného československého státu, které podnítilo rozvoj všech oblastí politického, společenského a kulturního života, se výrazně odrazilo v práci našeho spolku. Jednota se např. tehdy iniciativně podjala úkolu vydat učebnice latiny pro slovenské střední školy; vskutku kmenovým autorem JČF se v této sféře stal František Heřmanský, jehož knihy byly překládány i do češtiny. Vedle slovenských učebnic následovala slovenská vydání textů klasiků (viz bibliografie JČF) a kromě nich maďarské mutace pro maďarskou menšinu.

Poválečná atmosféra nadšení ovlivnila vypracování nové velkorysé koncepce ediční činnosti, zaměřené na požadavky vysokých škol. Výborová schůze dne 4. ledna 1919¹⁰⁾ rozvrhla antické disciplíny do několika tématických okruhů: řecká a římská epigrafie, římská literatura doby republikánské, řecká gramatika, latinská gramatika, římská topografie, římské starožitnosti a dějiny, řecké starožitnosti a dějiny, řecké a římské náboženství, římská literatura doby císařské, řecká literatura a byzantská literatura. Na těchto úkolech se měli podílet naši přední odborníci: František Groh, Otakar Jiráni, Ladislav Brtnický, Vladimír Groh, Karel Svoboda, František Novotný, Antonín Kolář, Oldřich Hujer a Karel Müller.¹¹⁾

I když tento plán nebyl v úplnosti splněn, je výmluvným dokladem rušné a na tehdejší dobu pružně koncipované nakladatelské činnosti, spolu s tím i skutečnost, že namísto obvyklých 1 - 5 titulů ročně vydává Jednota za rok 1920 13 knih, v následujícím roce 9 a později se kvóta ustálila na množství 7 - 9 titulů ročně. Konkurenční důvody¹²⁾ vedly Jednotu k tomu, že zůstávala u osvědčených titulů, zejména učebnic a textů, které byly postupně přizpůsobovány novým osnovám a opakovaně vydávány; namátkou připomenu zmíněné Vykoukalovy čítanky, Sofokleovu Antigonu, Výbor z Demosthena, Výbory z Cicerona, Hrubého-Hrdinovy a Procházkovy-Trnkovy učebnice latiny atd. Dvacátá léta a první

polovina třicátých let byly příznivé pro život Jednoty a pro její pečlivě obhospodařované hájemství filologických disciplín na stránkách Listů filologických, jejichž vydávání bylo podporováno pravidelnými dotacemi tehdejšího ministerstva školství a národní osvěty. Jednota se stala významnou vědeckou společností s mezinárodním jménem, jehož význam podpořil II. sjezd klasických filologů slovanských r. 1931 v Praze, který Jednota organizovala a publikačně zabezpečila. Vedle vědecké působnosti se Jednota angažuje v jednání o školských reformách a na její návrh byla v gymnáziu v Praze, v Křemencově ulici experimentálně zavedena od r. 1920 rozšířená výuka klasických jazyků, zvláště řečtiny. Zkušenosti získané z této práce posloužily pro sestavování nových středoškolských osnov v reformě z r. 1928, která vytvořila společný čtyřletý základ pro gymnázia a reálná gymnázia. V rámci výuky klasických jazyků byl více zdůrazněn kulturní moment a za tím účelem byl upraven kánon klasiků; v latině se četl Nepos, Caesar, výběr z lehčích prozaiků, Ovidius, Livius, Sallustius, Vergilius, Cicero, Tacitus, lyrikové a Horatius, Pliniovy listy a eventuálně ukázky ostatních dochovaných slovesných druhů, v řečtině se četl Arriános, Plútarchos, výběr z Thúkydida a Aristotela, výbory z Homéra, Démosthe-na, Sofoklés, eventuálně Eurípidés a Platón. Podle svých finančních možností a podle možností konkurence se Jednota snažila tyto požadavky pokrýt vlastní nakladatelskou produkcí. Za účelem odbytu si vybuodovala takřka na všech středních školách síť důvěrníků, jejichž úkolem a čestnou povinností bylo šířit publikace Jednoty, tedy učebnice a texty na příslušných místech; Jednota tehdy provozovala komisi knih ve vlastní režii nebo prostřednictvím Jednoty českých matematiků a fyziků, v jejíž tiskárně také své publikace často tiskla. Uznání za své publikace sklídila Jednota na I. sjezdu klasických filologů slovanských v Poznani r. 1929, na II. sjezdu v Praze r. 1931 a při dalších příležitostech.

Ve skladbě edičního programu stále více nabýval vrchu klasicko-filologický zřetel: kromě edičního bestselleru, Vykoukalových čítanek, které pro nová vydání po první válce upravoval

František Holeček, a několika vlastovek - i když zásadního významu - typu Hujerova Úvodu do dějin jazyka českého, Oberpalcero-va Jazykozpytu, Kulbakinovy Staroslověnštiny, Máchalových Bojů o nové směry v české literatuře či Hýskovy studie o Komenském nebo metodických příruček k českým čítankám v edičním programu jasně převažují tituly se vztahem k antice, koncipované s ohledem na potřeby středních škol.

Ačkoliv vedle JČF vycházely latinské a řecké texty a učebnice v České grafické unii, v Profesorském nakladatelství, popř. jinde,¹³⁾ zůstávalo na tomto nakladatelském poli dostatek místa, kde se mohla plně uplatnit i Jednota, disponující skromnějšími finančními prostředky než její kolegové-soupeři. Jednota pružně reaguje na změny učebních osnov a zastaralé učebnice nahrazuje rychle novými tituly nebo je vydává znova, podstatně přepracované a přizpůsobené novým požadavkům; to je případ již uvedených Vykoukalových čítanek, které přepracovával František Holeček (později k tomuto tandemu přistoupil Antonín Procházka), Procházkových-Trnkových latinských cvičebnic pro první čtyři třídy gymnázií, které od 2. vydání nesou v záhlaví jména Procházka-Vondra-Wolf, Grohových římských reálií a mnoha dalších. Z konkurenčních důvodů, ale samozřejmě též z ohledu na potřeby vyučování vydává Jednota metodické příručky k českým čítankám a k latinským cvičebnicím Augustina Wolfa. V tomto plodném údobí přispěla se svou troškou do mlýna i brněnská odbočka JČF, založená 29. ledna 1924: vydává sborník na památku P. Haškovce a později v letech okupace Beerovy studie. Vedle zaznamenaných vydání bibliografického významu pořizuje Jednota často dodatečné, nepodchycené přítisky textů a učebnic, proto nechávala konzervovat sazby úspěšných titulů pro případ potřeby a možnosti rychlé reagence na požadavky trhu. Poklidný rozvoj spolku byl silně narušen německou okupací, která měla za následek okleštění českého kulturního a vědeckého života. Učebnice podléhaly německé cenzuře, řada titulů nebyla ministerstvem pro lidovou osvětu povolena, přiděl papíru klesl na minimum, ustaly přednášky, knihovna byla zavřena, původně hojná schůzovní činnost sko-

mírala na 4 - 5 schůzkách výboru ročně. Kmenový časopis Jednoty, Listy filologické, byl dokonce na příkaz ministerstva pro lidovou osvětu z 28. července 1942 sloučen s Časopisem moderních filologů a v této siamské symbióze vyšly tři ročníky.¹⁴⁾ Ve snaze zachránit možnost nakladatelské činnosti - byť i minimální - vstoupila Jednota 29. června 1944 do protektorátního nakladatelského svazu "Verband der tschechischen Verleger". Během okupace se výbor Jednoty nedopustil žádného kolaborantského oportunistu, a proto tehdejší starosta Karel Hrdina mohl po osvobození na valné hromadě 24. ledna 1946 s uspokojením konstatovat, že "Jednota si po celou dobu okupace zachovala svou čest a dobrou pověst a ani jediným projevem nedala se svést k nějakému oportunismu, ba naopak skrze brněnskou odbočku poskytla skrytou pomoc persekvaným."¹⁵⁾

Po osvobození se opět prudce rozvíjí nakladatelská aktivita: Jednota si v lednu 1946 vyžádala na ministerstvu školství ponechání práva vydávat učebnice pro střední školy a rychle vydává některé tituly, které za protektorátu byly zastaveny, jako Grohův Řím a Novotného první díl historické mluvnice latiny, který byl poté vydán z pietních důvodů pod původním krycím názvem Latinská mluvnice III. Doplnky, a další. Zásadní důležitost pro dějiny klasické filologie u nás má Svobodova Bibliografie českých prací o antice za léta 1775-1900, která vyšla jako příloha k Listům filologickým. Takto Jednota konečně realizovala prastaré bibliografické plány některých členů¹⁶⁾ a poskytla tak zájemcům nezbytnou pomůcku pro práci v antických disciplínách.

Společenský kvas v našem státě, který vyvrcholil v únoru 1948 a měl za následek radikální přestavbu naší společnosti, založené na budování socialismu, zasáhl také Jednotu a její nakladatelskou činnost. V zájmu reorganizace vědeckého života, která pozměnila galerii vědeckých společností v našem státě, jež v nových společenských podmínkách buď zanikly, nebo přešly na novou strukturu vědeckého života pod garancí novorozené Československé akademie věd, a tedy v zájmu integrace publikační a publicistické činnosti odebíralo tehdejší ministerstvo informací nakladatel-

ská práva spolkům a soukromým nakladatelstvím. Nezůstala ušetřena ani Jednota: v prosinci 1949 dostala od ministerstva příkaz, aby zastavila ediční činnost na poli knižním.¹⁷⁾ Tak se poslední publikací JČF stal separát studie Bohumila Ryby, uveřejněné v Listech filologických, o univerzitních promluvhách Jana Husa. Sama Jednota později ukončila svou činnost a v podstatě se přeměnila v novou společnost pod názvem Jednota klasických filologů, ovšem tento historický moment přesahuje cíl článku.

Za sedmdesát let nakladatelské činnosti vydala Jednota českých filologů 94 titulů ve 281 dělených, přepracovaných či mutovaných nebo opakovaných vydáních nepočítaje v to přítisky; řečeno jinak vydala Jednota celkem 281 knih. Z toho 159 položek představují texty a cvičebnice pro potřebu výuky klasických jazyků na středních školách, 39 položek tvoří středoškolské učebnice češtiny, resp. čítanky české literatury, 29 položek jsou odborné příručky s antickou tematikou, 31 položek náleží odborným příručkám bohemistickým. Zbývající položky zahrnují příležitostné tituly, samozřejmě filologického zaměření, nezařaditelné ovšem ani do skupiny antické, ani do skupiny bohemik.

Projdeme-li si bibliografii nakladatelské činnosti Jednoty, vyvstane zřetelně její ediční profil. Jednota od svého založení byla koncipována jako vědecká společnost širokého filologického zaměření sdružující ve svých řadách české filology. Pod vlivem dlouhodobé a postupně se vyhraňující kulturní tradice převážily v Jednotě dva filologické tábory: klasičtí filologové a bohemisté.¹⁸⁾ Tomuto odbornickému profilu odpovídá jak časopisecká, tak knižní nakladatelská produkce, která zahrnuje tematiku klasicko-filologickou i bohemistickou. Během života a rozvoje spolku kvantitativně i kvalitativně převážila tematika klasicko-filologická, ovšem i záhon bohemistiky vydal hojně a závažně - odborně i pedagogicky - plody badatelské práce členů Jednoty. Filologickou pestrost, resp. dvojí zaměření si Jednota zachovala na vysoké úrovni i za první republiky, kdy vznik-

la řada filologických spolků, z nichž Jednotě bezprostředně mohly konkurovat Klub moderních filologů, Pražský lingvistický kroužek a Společnost pro slovanský jazykozpyt, kdy středoškolské učebnice a texty hojně vydávala i jiná nakladatelství, a možno konstatovat, že její nakladatelská činnost na obou polích zájmu měla zásadní význam pro teoretický i praktický rozvoj obou disciplín, v několika případech prospěla dalším filologickým oborům.¹⁹⁾

Jednota sehrála důležitou roli v obrozeneckém úsilí českých filologů v minulém století a svým dalším vývojem a činností podstatně přispěla k rozvoji středního školství u nás, ke kvalitě středoškolské výuky v oboru klasických jazyků i češtiny a výrazně formovala profil české klasické filologie. A to není málo. O to významnější je datum, kdy Jednota českých filologů vydala svou první knihu, která zahájila sedmdesátiletou nakladatelskou historii Jednoty.

J. Š m a t l á k

P o z n á m k y

- 1) Výstižnou charakteristiku odborné úrovně Listů filologických do roku 1968 podal Karel Janáček z hlediska klasických studií v ZJKF 11, 1969 a v LF 91, 1968 a Jiří Daňhelka zhodnotil komplexně činnost Jednoty na poli bohemistiky v Listech filologických 91, 1968 a ZJKF 11, 1969 - dále viz Dodatek - bibliografie k dějinám JČF a JKF.
- 2) Památník na oslavu padesátiletého trvání Jednoty českých filologů v Praze. Praha, JČF 1918, str. 5 (Josef Hendrich).
- 3) Za první publikaci Jednoty by bylo možno počítat již překlad Xenofóntových Pamětí, který vydal Jan Kvíčala r. 1872 v Bibliotéce klassikův řeckých a římských u Eduarda Grégra, ovšem tato kniha nevyšla nákladem Jednoty. Výtěžek za vydání spolu s dotacemi členů JČF vytvořil finanční základ pro vydávání Listů filologických.

- 4) Památník na oslavu, str. 7 (Josef Hendrich).
- 5) Exnerův-Bonitzův "Entwurf der Organisation der Gymnasien und Realschulen in Österreich" ze září 1849 pronikal postupně na všechny střední školy Rakousko-Uherska; novohumanisticky založená reforma byla rozhodným pokusem o laicizaci středního školství u nás a navrhovala radikální úpravy učebních osnov ve prospěch nehumanistických předmětů. Omezovala počet hodin věnovaných latině, která přestala být vyučovacím jazykem, zároveň však bylo věnováno více pozornosti řečtině. Více o tomto problému viz: Otakar Kádner, Vývoj a dnešní soustava školství I, II. Praha, Sfinx 1929-1931.
- 6) Josef Král v: Listy filologické a paedagogické 6, 1879, str. 269.
- 7) Ve Zprávě na oslavu pětadvacetiletého jubilea JČF se o tomto píše: "Vědě filologické a spíše ještě zdárnému vyučování klassických jazyků u nás vadil dosud citelný nedostatek dobrých vydání školních. Pro podniky podobné nebylo u nás dosti půdy a ani čelnější knihkupci neodvažovali se vydati některého klassika s dobrým českým komentářem. I tu předcházela Jeánota příkladem svým." V: Zpráva, str. 9.
- 8) Odborný spor mezi Janem Gebauerem, odpůrcem pravosti rukopisů, a Janem Kvíčalou, jejich zastáncem, vyústil do veřejného sporu, při němž se přívrženci obou vědců navzájem nevybíravě napadali na stránkách tisku. V rámci Jednoty se následkem toho odehrával menší mocenský boj, kdy hlavním cílem bylo uchopit vedení spolku, který svou tehdejší činností reprezentoval českou filologii; jeho získání představovalo navýsost prestižní otázku. Valná kromada ovšem zvolila při řádných volbách 13. listopadu 1887 starostou Jana Gebauera. Členové Jednoty z tábora Jana Kvíčaly vystupovali z řad Jednoty a vytvořili vzdorospolek "Spolek filologický" s vlastním tiskovým orgánem (České museum filologické, vycházelo od r. 1895). Když r.1905 odešel Jan Kvíčala do důchodu, tento spolek zanikl. Sám Jan

Gebauer charakterizoval období rukopisných bojů v dojímavém Prohlášení v Listech filologických 21, 1894 (přívazek), podrobněji se o průběhu tohoto sporu v řadách Jednoty rozepsal Josef Král v Památníku na oslavu ... JČF, 1918, str. 68 sqq.

- 9) Podle statistického přehledu členů ve Zprávě na oslavu 25-letého jubilea měla Jednota ve správním roce 1887-88 356 členů, tento počet se během jednoho roku snížil na 237 a do roku 1895 klesl na stav 202 členů. V roce 1887 činil stav odběratelů 14. ročníku LF 451, do 20. ročníku klesl na 393.
- 10) Viz Archiv JČF 38/I - Protokoly správních a výborových schůzí JČF 1916-1928.
- 11) Na podkladě tohoto plánu vyšly publikace: Vl. Groh, Starý Řím, O. Jiráni-B. Ryba- F. Novotný, Latinská mluvnice, K. Müller, Přehled literatury byzantské, F. Stiebitz, Stručné dějiny řecké literatury a Stručné dějiny římské literatury, T. Šílený-G. Hejzlar, Řecké starožitnosti. Viz bibliografie nakladatelské činnosti JČF.
- 12) Jednota nebyla jediným vydavatelem publikací z oboru klasických studií, obzvláště za první republiky, učebnice, texty a další publikace toho druhu vydávala Česká grafická unie, J.L.Kober, Professorské nakladatelství. Populární naučné či odborné knihy nebo překlady z antické literatury vydávali A.Wiesner, J.Springer, Fr.Borový, Fr.Řivnáč, B. Hendrich, J.Otto, Bursík a Kohout, J.Laichter, Melantrich, Česká akademie věd a umění a další.
- 13) Viz pozn. 12.
- 14) Poměry tehdejší doby ilustruje stručný zápis Čestmíra Vránka z výborové schůze Jednoty dne 17. prosince 1943: "... od prof. Trnky, jenž převzal redakci po prof. Mathesiovi, vyžádáno árijské prohlášení ...". Archiv JČF 38/III - Protokoly výborových a správních schůzí JČF 1942-1953.

- 15) Zápis Čestmíra Vránka ze schůze 24. ledna 1946. Archiv JČF 38/III.
- 16) František Novotný referoval na řádné správní schůzi Jednoty dne 7. prosince 1918, že JČF pomýšlí na vydání bibliografie českých prací z oboru klasické filologie, kterou již měl připravenou Josef Hendrich. Zapsal Vladimír Groh. Archiv JČF 38/I.
- 17) Zápis Čestmíra Vránka ze dne 16. prosince 1949. Archiv JČF 38/III.
- 18) Zájmová struktura se výrazněji projevovala na stránkách Listů filologických. Literární bohemistika se orientovala na český středověk, vedle toho se objevovaly příspěvky o české literatuře pozdější, studie ze slavistiky, ze všech oblastí jazykové bohemistiky a dalších oblastí jazykozpytu. Klasická filologie nebyla orientována pouze na jazykozpyt, v LF vycházejí články ze všech oblastí antických studií a také latinské medievalistiky. Viz také pozn. 1.
- 19) Z knižních titulů možno uvést Rocherovu mluvnici italštiny na základě latiny, filologické sborníky Kvíčalovi, Grohovi, Haškovicovi, Zubatému, sborníky na počest Horatia a Vergilia, vydání sborníku prací II. sjezdu klasických filologů slovanských atd. Konkrétně viz Bibliografie nakladatelské činnosti JČF.

Bibliografie ediční činnosti JČF

Vycházejí z intencí článku, založeném na historickém aspektu, podávám chronologicky řazené údaje. Reedice uvádím pod zkráceným názvem a pro snazší orientaci připojuji v závorce na konci rok prvního vydání, popř. důležitého přepracování.

- 1878 Josef Riss: Cvičebná kniha ku překládání z jazyka českého na jazyk latinský pro VII. a VIII. třídu gymnasijsní.
Jan Gebauer: Legenda o sv. Dorotě (otisk z LF 4, 1877)
- 1879
- 1880 Výbor ze spisů Xenofontových pro žáky V. třídy gymnasijsní. Vydal Vilém Steinmann.
- 1881 Sofokleova Antigona (s poznámkami). Vydal Josef Král.
- 1882
- 1883 Výbor z řečí Demosthenových. K potřebě školní upravil a poznámkami opatřil Eduard Kastner.
Tragedie Sofokleovy. Věnováno Jednotou českých filologů v 15. roce jejího působení památce J.Niederla. Svazek 1. Antigona. Přel. J. Král. Oidipus na Kolónu. Přel. J.Kočinský. Trachínanky. Přel. P.Durdík.
- 1884 Sborník prací filologických na oslavu 25-letého jubilea Jana Kvíčaly.
Josef Riss: Cvič. kniha pro VII. a VIII. tř. 2. vyd. (1878)
Homerova Ilias. K potřebě školní upravil Vilém Steinmann. Díl I.
Sofokleův Aias (s poznámkami). Vydal Josef Král.
- 1885 M.Tullii Ciceronis in Catilinam orationes quattuor. Text. Vydal Robert Novák. (Bibl.script.Graec. et Rom.)
Sophoclis Aias. Text. Vydal Josef Král. (Bibl.script.Graec. et Rom.)
- 1886 Homerova Ilias. K potřebě školní upravil Vilém Steinmann. Díl II. (1. díl 1884)
Sophoclis Antigona. Text. Vydal Josef Král. (Bibl. script. Graec. et Rom.)
Sofokleova Antigona (s poznámkami). Vyd. J.Král. 2.vyd. (1881)
- 1887 Výbor ze spisů Xenofontových (Steinmann). 2.vyd. (1880)

- 1888 M.Tullii Ciceronis pro Sexto Roscio Amerino, de imperio Cn.Pompei, pro Archia poeta orationes. Vydal Robert Novák. Text. (Bibl.script.Graec. et Rom.)
- 1889
- 1890 Josef Král: Řecká rhythmika
- 1891 Tragedie Sofokleovy. Svazek 2. Král Oidipus. Přel. J.Končinský. Filoktetes. Přel. J.Král.
- 1892 Jaroslav Vlček: Dějiny české literatury. 1. sešit.
- 1893 M.T.Ciceronis in Catilinam or. quattuor (Novák). 2.vyd. (1885)
Zpráva na oslavu pětadvacetiletého jubilea Jednoty českých filologů.
Jaroslav Vlček: Dějiny české literatury. 2.sešit.
- 1894 Jaroslav Vlček: Dějiny české literatury. 3.sešit.
týž Dějiny české literatury. 4.sešit.
- 1895
- 1896 Jaroslav Vlček: Dějiny české literatury. 5.sešit.
M.T.Ciceronis pro Sexto Roscio, de imp. Cn. Pompei, pro Archia or. (Novák) 2.vyd. (1888)
Výbor z řečí Demostenových (Kastner). K 2.vydání upravil Karel Himer. (1883)
Poznámky k výboru z řečí Demostenových (Kastner-Himer).
Jan Gebauer: O nové obraně padělaného RK (otisk z LF 23, 1896)
- 1897 Jaroslav Vlček: Dějiny české literatury. 6.sešit.
týž : Dějiny české literatury. Díl I, část 1. Od nejstarších dob do poloviny 16. století.
- 1898 Jaroslav Vlček: Dějiny české literatury. 7.sešit.
týž Dějiny české literatury. 8.sešit.
Václav Sládek: Dějiny řecké literatury doby klassické.
- 1899 M.T.Ciceronis in Catiliam or.quattuor (Novák). 3.vyd. (1885)
Josef Riss: Cvič. kniha pro VII. a VIII. tř. 3.vyd. (1878)
- 1900 Jaroslav Vlček: Dějiny české literatury. Sešit 9-10.
- 1901 Jaroslav Vlček: Dějiny české literatury. 11.sešit.
týž Dějiny české literatury. 12.sešit.
týž : Dějiny české literatury. Díl II, část 1. Století osmnácté.

- František V.Vykoukal: Čítanka pro I.třídu škol středních.
- 1902 Jaroslav Vlček: Dějiny české literatury. 13.sešit.
Výbor z řečí Demosthenových (Kastner-Himer). 3.vyd.
(1883, 1896)
Josef Riss: Cvič. kniha pro VII. a VIII. tř. 4.vyd.
(1878)
- František V.Vykoukal: Čítanka pro II. třídu škol středních.
- 1903 František V.Vykoukal: Čítanka pro III.třídu škol středních.
- 1904 Jaroslav Vlček: Dějiny české literatury. 14.sešit.
F.V.Vykoukal: Čítanka I. 2.vyd. (1901)
F.V.Vykoukal: Čítanka pro IV.třídu škol středních.
- 1905 Jaroslav Vlček: Dějiny české literatury. 15.sešit.
M.T.Ciceronis pro Sexto Roscio, de imp.Cn.Pompei, pro Archia or. (Novák)3.vyd. (1888)
- 1906 Josef Král: Řecká a římská metrika. Díl I.
Sofokleova Antigona (Král). 3.vyd. (1881)
F.V.Vykoukal: Čítanka II. 2.vyd. (1902)
- 1907 Jaroslav Vlček: Dějiny české literatury. 16.sešit.
Petr Hrubý: Cvičebná kniha jazyka latinského pro VII. a VIII. třídu gymnasií.
F.V.Vykoukal: Čítanka III. 2.vyd. (1903)
- 1908 Emanuel Peroutka: Dějiny řecké. Díl I. Doba předhistorická.
M.T.Ciceronis in Catilinam or. quattuor (Novák). 4.vyd.
(1885)
- 1909 Poznámky k výboru z řečí Demosthenových (Kastner-Himer).
2.vyd. (1896)
F.V.Vykoukal: Čítanka IV. 2.vyd. (1904)
- 1910
- 1911 Josef Král: Řecká a římská metrika. Díl II.
Výbor z řečí Demosthenových (Kastner-Himer). 4.vyd.
(1883, 1896)
Petr Hrubý: Cvičebná kniha jazyka latinského pro V. a VI. třídu gymnasií.
M.Tullius Cicero: Výbor z listů Ciceronových. Vybral a poznámkami opatřil Otakar Jiráni. (text)
Poznámky k výboru z listů Ciceronových (Jiráni).

- Výbor z římských elegiků. Vybral a upravil Rudolf Schenk (text)
- R.Schenk: Poznámky k výboru z římských elegiků.
 F.V.Vykoukal: Čítanka I. 3.vyd. (1901)
 týž : Čítanka III. 3.vyd. (1903)
- 1912 F.V.Vykoukal: Čítanka II. 3.vyd. (1902)
- 1913 Josef Král: Řecká a římská metrika. Díl III.
 Sofokleova Antigona (Král). 4.vyd. (1881)
 Sofokleův Aias (Král). 2.vyd. (1884)
 F.V.Vykoukal: Čítanka IV. 3.vyd. (1904)
- 1914 Jaroslav Vlček: Dějiny české literatury. 17.sešit.
 týž : Dějiny české literatury. Díl II, část 2.
 K letům čtyřicátým století XIX.
 P.Hrubý: Cvič. kniha pro V. a VI.tř. 2.vyd. (1911)
 F.V.Vykoukal: Čítanka I. 4.vyd. (1901)
- 1915 J.Král: Řecká rhythmika. 2.vyd. (1890)
 M.T.Ciceronis pro Sexto Roscio, de imp.Cn.Pompei, pro Archia or. (Novák). 4.vyd. (1888)
 Otakar Jiráni: Skladba jazyka latinského. Díl 1. Skladba věty jednoduché.
- 1916 P.Hrubý: Cvič. kniha pro VII. a VIII.tř. 2.vyd. (1907)
 Emanuel Peroutka: Ústavy států řeckých. Z pozůstalosti vydal a doplnil Karel Svoboda.
 M.T.Ciceronis in Catilinam or.quattuor (Novák). 5.vyd. upravil Otakar Jiráni. (1885)
- 1917 Výbor z římských elegiků (Schenk). 2.vyd. (1911)
 Poznámky k výboru z římských elegiků. 2.vyd. (1911)
 F.V.Vykoukal: Čítanka II. 4.vyd. (1902)
- 1918 Památník na oslavu padesátiletého trvání Jednoty českých filologů.
 F.V.Vykoukal: Čítanka III. 4.vyd. (1903)
- 1919 František Heřmanský: Cvičebná kniha řeči latinskej pre I. triedu slovenských gymnázií. Díl 1 (s mluvnickými poznámkami). Díl 2-1.Text (so syntaktickými poznámkami). Díl 2-2.Slovník k cvičebnej knihe řeči latinskej.
 F.V.Vykoukal: Čítanka II. 5.vyd. upravil František Holeček. (1902)
- 1920 M.T.Ciceronis pro Sexto Roscio, de imp.Cn.Pompei, pro Archia or. (Novák). 5.vyd. upravil Otakar Jiráni.(1888)
 Též slovensky a maďarsky.

- Výbor z listů Ciceronových (Jiráni). Text. 2.vyd. (1911)
Též slovensky.
- František Heřmanský: Latinská čítanka pro III. a IV.
(VI.ref.) třídu středních škol. Díl I. (text).
- týž : Latinská čítanka pro III. a IV.
třídu slovenských středných škôl. Díl I. (text).
- týž Latinská mluvnice pre slovenské
stredné školy.
- F.V.Vykoukal: Čítanka I. 5.vyd. upravil František Hole-
ček. (1901)
- týž : Čítanka IV. 4.vyd. upravil František Ho-
leček. (1904)
- M.T.Ciceronis in Catilinam or. quattuor (Novák). 6.vyd.
upr. Otakar Jiráni. (1885)
Též slovensky a maďarsky.
- 1921 Výbor z řečí Demostenových s ukázkami jiných řečníků
attických. Upravil František Novotný.
- F.Heřmanský: Cvič. kniha řeči latinskej. Díl I. 2.vyd.
(1919)
- Výbor z římské lyriky. Pro školy střední uspořádal Ota-
kar Jiráni. Část 1. (text)
Též slovensky a maďarsky.
- Josef Král: Státní zřízení římské. Upravil a vydal Vla-
dimír Groh.
- J.Vlček: Dějiny české literatury. Díl I, část 2. Od vě-
ku zlatého k století osmnáctému.
- Karel Rocher: Praktická mluvnice italská na základě la-
tiny.
- Výbor z římských elegiků (Schenk). 3.vyd. (1911)
- F.V.Vykoukal-F.Holeček: Čítanka II. 6.vyd. (1902, 1919)
- 1922 Poznámky k výboru z listů Ciceronových (Jiráni). 2.vyd.
(1911)
- Kamil Fürst: Poznámky k výboru z řečí Demostenových
(viz 1921).
- František Heřmanský: Latinská čítanka pre III. a IV.
třídu slovenských středných škôl. Díl II. (slovník).
- Petr Hrubý-Karel Hrdina: Cvičebná kniha jazyka latin-
ského pro vyšší třídy gymnasiální.
- F.V.Vykoukal: Čítanka III. 5.vyd. upravil F.Holeček
(1903)
- F.V.Vykoukal-F.Holeček: Čítanka I. 6.vyd. (1901, 1920)
titíž Čítanka IV. 5.vyd. (1904, 1920)

- 1923 František Heřmanský: Úvodní kniha řeči lat. Díl 2.
Zkrácené vyd. (1919)
1/2 : Latinská cvičebnice pro reformně
reálné gymnasia.
Výbor z řínské lyriky. Pro školy střední uspořádal Ota-
kar Jiráni. Část 2. Poznámky.
Též slovensky a maďarsky.
Sborník prací filologických universitnímu profesoru
Františku Grohovi k šedesátým narozeninám.
Sofokleova Antigona (Král). 5.vyd. upravil František
Groh. (1881)
F.V.Vykoukal-F.Holeček: Čítanka II. 7.vyd. (1902, 1919)
František Heřmanský: Latinská čítanka pro III. a IV.
(VI.ref.) třídu středních škol. Část 2. Slovník latin-
sko-český.
- 1924 František Heřmanský: Latinská cvičebnice s mluvnici pro
reformní reálná gymnasia (se slovníčkem).
Oldřich Hujer: Úvod do dějin jazyka českého. 2.vyd.
(v JČF 1.)
Titus Livius. Výbor z jeho dějin upravil Vladimír Groh.
Díl 1. (text)
Též slovensky.
F.V.Vykoukal-F.Holeček: Čítanka I. 7.vyd. (1901, 1920)
- 1925 F.Heřmanský: Lat. mluvnice pro slov. str. školy. 2.vyd.
(1920)
P.Hrubý-K.Hrdina: Cvič. kniha jaz. lat. pro vyšší tř.
gymn. 2.vyd. (1922)
Titus Livius. Výbor z jeho dějin upravil Vladimír Groh.
Díl 2. Poznámky.
F.V.Vykoukal-F.Holeček: Čítanka III. 6.vyd. (1903, 1922)
- 1926 F.Heřmanský: Lat. čítanka pro III. a IV. třídu slov.
str. škol. 2.vyd. (1920)
týž : Lat. čítanka pro III. a IV. tř. stř. škol.
2.vyd. (1920)
Jan Máchal: Boje o nové směry v české literatuře (1880-
1900).
Mnema. Sborník vydaný na paměť čtyřicetiletého působení
prof. Josefa Zubatého na Universitě Karlově 1885-1925.
Josef Procházka-Dominik Trnka: Latinská cvičebnice pro
gymnasia a reálná gymnasia. Díl I.
- 1927 M.Tullius Cicero: Řeči proti Katilinovi (první a čtvrtá).
K potřebě školní upravil Jaroslav Ludvíkovský.

- M.Tullius Cicero: Ukázky z jeho spisů rhetorických a filosofických. Sestavil Jaroslav Ludvíkovský. Text. Též slovensky.
- Josef Procházka-Dominik Trnka: Latinská cvičebnice pro gymnasia a reálná gymnasia. Díl II.
- 1928 P.Hrubý-K.Hrdina: Cvič. kniha jaz. lat. pro vyšší gymnasia a reálná gymnasia. 3.přepracované vyd. (1922)
- Výbor z římské lyriky (Jiráni). Text. 2.vyd. (1921)
- Antonín Kudrnovský: Latinská čítanka pro 6. až 8. třídu reformovaných reálných gymnasií.
- Štěpán Kulbakin: Mluvnice jazyka staroslověnského. Přeložil Bohuslav Havránek.
- Josef Procházka-Dominik Trnka: Latinská cvičebnice pro gymnasia a reálná gymnasia. Díl III.
- M.Tullius Cicero: Výbor z jeho řečí. Upravil Jaroslav Ludvíkovský. Část I. Text. Též slovensky.
- 1929 M.T.Cicero: Řeči proti Katilinovi (první a čtvrtá). (Ludvíkovský). 2.vyd. (1927)
- Též slovensky.
- František Heřmanský: Latinská cvičebnice pro III. a IV. třídu slovenských gymnázií a reálných gymnázií.
- Karel Müller: Přehled literatury byzantské.
- Podobizny českých filologů I. (Deset dopisnic - portréty Dobrovského, Jungmanna, Šafaříka, Nebeského, Vaška, Gebauera, Krále, Bartoše, Niederla, Zubatého).
- Josef Procházka-Dominik Trnka: Latinská cvičebnice pro gymnasia a reálná gymnasia. Díl IV.
- F.V.Vykoukal-F.Holeček: Čítanka I. 8.vyd. (1901, 1920)
- titíž Čítanka II. 8.vyd. (1902, 1919)
- titíž Čítanka IV. 6.vyd. (1904, 1920)
- 1930 M.Tullius Cicero: Ukázky z jeho spisů rhetorických a filosofických. Sestavil Jaroslav Ludvíkovský. Část 2. Poznámky. Též slovensky.
- M.T.Cicero: Výbor z jeho řečí (Ludvíkovský). Text. 2.vyd. (1928)
- P.Hrubý-K.Hrdina: Cvič. kniha jaz. lat. pro vyš. gymn. a r. gymn. 4.přehlednuté a upravené vyd. (1922)
- Též slovensky.
- Pio vati. Sborník prací českých filologů k uctění dvou-tisícího výročí narození Vergiliova. Red. O.Jiráni, F.Novotný, B.Ryba.

Sofokleova Antigona (Král-Groh). 6.vyd. (1881, 1923)
F.V.Vykoukal-F.Holeček: Čítanka III. 7.vyd. (1903, 1922)
Výbor z římské lyriky (Jiráni). Text. 3.vyd. (1921)
Též slovensky.

Listy filologické památce Jaroslava Vlčka (otisk z LF
57, 1930)

1931 Argumenta lectionum quae in Secundo congressu philologorum classicorum Slavorum habebantur.

Práce II. sjezdu klasických filologů slovanských v Praze.

Bohemia Latina. Litterarum Latinarum ad gentem terramque Bohemiam pertinentium nonnulla exempla selecta disposuit et paucis enarravit Karolus Hrdina.

M.T.Cicero: Řeči proti Katilinovi (první a čtvrtá).
Upravil Jaroslav Ludvíkovský. Poznámky.

M.T.Cicero: Výbor z jeho řečí. Upravil Jaroslav Ludvíkovský. Poznámky.

Ryszard Ganszyniec: Doryckie elementy w komedji Menandra. (otisk z Prací II. sjezdu klas. filol.slov. v Praze 1931).

Vladimír Groh: Starý Řím.

Miroslav Hýsek: Komenský v belletrii.

Gustave Lanson: Metoda literárního dějepisu. Přel. Josef Kopal.

J.Procházka-D.Trnka: Lat. cvič. pro III.tř. G a RG.
2.přepřacované vyd. (1928)

F.V.Vykoukal-F.Holeček: Čítanka I. 9.vyd. (1901, 1920)
titíž : Čítanka II. 9.vyd. (1902, 1919)

Jaroslav Ludvíkovský: Klasická filologie v současném Polsku (otisk z LF 58, 1931).

J.Procházka-D.Trnka: Lat. cvič. pro I.tř. G a RG.
2.přepřacované vyd. (1926)

1932 F.Heřmanský: Lat. cvič. pre III. a IV.tr. slov.gymn.
a RG. 2.vyd. (1929)

František Oberpfalcer: Jazykozpyt.

F.V.Vykoukal-F.Holeček: Čítanka III. 8.doplněné vyd.
(1903, 1922)

titíž : Čítanka II. 10.upravené vyd.
(1902, 1919)

M.T.Cicero: Ukázky z jeho spisů rhet. a filos. (Ludvíkovský). Text. 2.vyd. (1927)

- 1933 Výbor z řečí Demosthenových (Novotný). 2.přepracované vyd. (1921)
- Gabriel Hejzlar: Obytný a obchodní dům v Ostii. Studie o římském domě velkoměstském.
- P.Hrubý-K.Hrdina: Cvič. kniha jaz. lat. pro vyš. G a RG. 5.vyd. (1922)
- Otakar Jiráni-Bohumil Ryba: Latinská mluvnice pro střední školy. Díl 1. Hláskosloví a tvarosloví.
- J.Procházka-Jaroslav Vondra-Augustin Wolf: Latinská cvičebnice pro IV.třidu gymnasií a reálných gymnasií. (Procházka-Trnka 1929)
- F.V.Vykoukal-F.Holeček: Čítanka IV. 7.vyd. (1904, 1920)
- 1934 G.Iulius Caesar: Výbor z pamětí o válce v Gallii. Pro 5.třidu gymnasií a reálných gymnasií upravil Jaroslav Vondra.Díl I. Text.
- Ferdinand Stiebitz: Poznámky k druhému vydání Výboru řečí Demosthenových od Fr. Novotného.
- František Heřmanský: Latinská cvičebnice pro V.triedu gymnázií a reálných gymnázií a VI.triedu reformovaných reálných gymnázií.
- Ukázky z římských epistolografů. Upravili Otakar Jiráni a Bohumil Ryba. V přídavku ukázky z filosofických spisů Senekových. Díl I. Text.
- J.Procházka-J.Vondra-A.Wolf: Latinská cvičebnice pro II.třidu gymnasií a reálných gymnasií (Procházka-Trnka 1927)
- F.V.Vykoukal-F.Holeček-Ant.Procházka: Metodická příručka k českým čítanskám. Díl I, II.
- Augustin Wolf: Latinská cvičebnice pro gymnasia a reálná gymnasia. Díl III. Pro vyšší třídy.
- týž : Metodický úvod k vlastní učebnici pro gymnasia a reálná gymnasia.
- 1935 M.T.Cicero: Výbor z jeho řečí (Ludvíkovský). Text. 3.upravené vyd. (1928)
- Těž slovensky.
- F.Holeček-Ant.Procházka: Metodická příručka k českým čítankám pro nižší třídy středních škol. Díl I, II.
- Výbor z římské lyriky (Jiráni). 3.Pozměněné vyd. Text. (1921)
- Těž slovensky.
- Sofokleova Antigona (Král-Groh). Díl I. Text. 7.vyd. (1881, 1923)
- F.V.Vykoukal-F.Holeček: Čítanka III. 9.vyd. (1903,1922)

- F.V.Vykoukal-F.Holeček-Ant.Procházka: Metodická příručka k českým čítankám. Díl III.
- 1936 M.T.Cicero: Ukázky z jeho spisů rhet. a filos. (Ludvíkovský). Text. 3.vyd. (1927)
- Vladimír Groh: Život ve starém Římě.
- F.Heřmanský: Cvič. jaz. lat. pre III. a IV.tr. G a RG. 2.přeprac.vyd. (1932)
- F.Holeček-Ant.Procházka: Metodická příručka k českým čítankám pro nižší třídy středních škol. Díl III, IV.
- F.V.Vykoukal-F.Holeček-Ant.Procházka: Metodická příručka k českým čítankám. Díl IV.
- titíž : Čítanka I.
10.zkrácené a nově upravené vyd. (1901, 1920)
- Non omnis moriar. Sborník prací českých filologů k uctění 2000. výročí narození Horatiova (otisk z LF 63,1936).
- Sofokleova Antigona. Díl II. František Groh: Úvod do řecké tragedie. Díl III. Poznámky.
- Ferdinand Stiebitz: Stručné dějiny řecké literatury pro střední školy.
- Sborník prací věnovaný památce P.Haškovce. Brno, odbočka JČF.
- 1937 Vladimír Groh: Život ve starém Římě. 2.vyd. (1936)
- F.Heřmanský: Lat. mluvnice pre slov. str. školy. 3.vyd. (1920)
- Antonín Salač: Výbor římských napsů.
- Tomáš Šílený-Gabriel Hejzlar: Řecké starožitnosti. 4.vyd. (v JČF 1.)
- F.V.Vykoukal-F.Holeček-Ant.Procházka: Čítanka II. 11.zkrácené a nově upravené vyd. (1902, 1919)
- 1938 M.T.Cicero: Řeči proti Katilinovi (první a čtvrtá) (Ludvíkovský). 3.vyd. (1927)
- František Novotný: Latinská mluvnice pro střední školy. Díl II. Skladba.
- J.Procházka-J.Vondra-A.Wolf: Lat. cvič. pro II.tř. G a RG. 2.vyd. (1934)
- Ferdinand Stiebitz: Stručné dějiny římské literatury pro střední školy.
- M.T.Cicero: Výbor z jeho řečí (Ludvíkovský). 4.přeprac. vyd. (1928)
- F.V.Vykoukal-F.Holeček-Ant.Procházka: Čítanka I. 11.uprav.vyd. (1901, 1920, 1936)

titíž : Čítanka III.
10.zkrácené a nově upravené vyd. (1903,1922)

Bohumil Ryba-Karel Hrdina: Ukázky středověké a novověké latiny. Přívazek: B.Ryba, Ukázka z římské odborné literatury.

- 1939 F.Stiebitz: Poznámky k Výboru z řečí Demosthenových od Fr.Novotného. Nové přeprac.vyd. (1934)
Vl.Groh: Život ve starém Římě.3.vyd.upravené pro potřebu středních škol (1936)
Výbor z římských napsíů doby staré i novější. Sestavili Antonín Salač a Karel Hrdina. 2.vyd. (1937)
Karel Müller: Přehled literatury byzantské. 2.vyd. (1929)
Sofokleova Antigona (Král-Groh). Text. 8.vyd. (1881, 1923, 1935)
- 1940 Karel Hrdina: Ukázky latinských napsíů pozdější doby. Výbor z římské lyriky (Jiráni). Poznámky s doplňkem k 3.pozměněnému vyd. (1923, text 1935)
F.Stiebitz: Stručné dějiny řec. lit. pro stř. školy. 2.vyd. (1936)
- 1941 Karel Ohnesorg: Ludus Latinus. Praktická učebnice latiny pro začátečníky.
Antonín Beer: Hrst studií a vzpomínek. Brno, odbočka JČF.
- 1942 Ukázky z římských epistolografů (Jiráni-Ryba. Text. 2.vyd.) (1934)
Výbor z římské lyriky (Jiráni). 4.vyd.přepracoval Bohumil Ryba. (1921)
- 1943 M.T.Cicero: Ukázky z jeho spis. rhet. a filos. (Ludvíkovský). Text. 4.vyd. (1927)
J.Procházka-D.Trnka: Lat. cvič. pro G a RG. Díl I. 3.vyd. (1926, 1931)
Sofokleova Antigona (Král-Groh). Text. 9.vyd.upravil Karel Hrdina. (1881, 1923)
- 1944 J.Procházka-J.Vondra-A.Wolf: Lat. cvič. pro IV.tř. G a RG. 2.vyd. (1933)
Karel Ohnesorg: Latinská cvičebnice pro I.třídú gymnasií.
- 1945 J.Procházka-D.Trnka: Lat. cvič. pro III.tř. G a RG. 3.vyd. (1928)
- 1946 Výbor z řečí Demosthenových (Novotný). 3.vyd. (1921)
Poznámky k Výboru z řečí Demosthenových (Stiebitz). 2.vyd. (1939)

- Vladimír Groh-Gabriel Hejzlar: Život v antickém Římě. 4.přeprac.vyd. (1936)
- Oldřich Hujer: Úvod do dějin jazyka českého. 3.vyd. v JČF 2. (1924)
- O.Jiráni-B.Ryba: Lat. mluv. pro stř. školy. Díl I. 2.vyd. (1933)
- František Novotný: Latinská mluvnice III. Doplnky.
- Karel Ohnesorg: Latinská cvičebnice pro II.třídou gymnasií.
- F.Stiebitz: Stručné dějiny řím. lit. pro stř. školy. 2.vyd. (1938)
- 1947 J.Procházka-D.Trnka: Lat. cvič. pro III.tř. G a RG. Dotisk. (1928)
- J.Procházka-J.Vondra-A.Wolf: Lat. cvič. pro IV.tř. G a RG. Dotisk. (1933)
- Karel Svoboda: Bibliografie českých prací o antice za léta 1775-1900. (Příloha k LF 70, 1946 a 71, 1947)
- T.Šjlený-G.Hejzlar: Život v antickém Řecku. 5.vyd. v JČF 2. (1937)
- 1948 Š.Kulbakin: Mluvnice jazyka staroslověnského. 2.vyd. (1928)
- K.Ohnesorg: Ludus Latinus. 2.rozšířené vyd. (1941)
- Karel Ohnesorg: O mluvním vývoji dítěte.
- Bohumil Ryba: Nový Hus. Nepoznané universitní promluvy Mistra Jana Husi (otisk z LF 71, 1947 a 72, 1948).

Na podkladě archívních materiálů
zpracoval J. Š m a t l á k

Dodatek:

Bibliografie k dějinám JČF a JKF

Bibliografii k dějinám JČF a JKF uvádím zde z nedostatku jiné příležitosti; je dovedena do současnosti a ve své úplnosti poskytuje souhrnný komplex informací o historii a činnosti JČF a její dědičky JKF.

- Danhelka, Jiří: Dvojí výročí. In: LF 91, 1968, 353-359.
týž K stému výročí založení Jednoty českých filologů. In: ZJKF XI, 1969, 1, 24-30.
týž Jan Gebauer a Listy filologické. In: LF 80, 1957, 153-163.
- Fialová, Anděla: Jednota českých filologů a dnešek. In: ZJKF XI, 1969, 1, 31-40.
tataž Ke vzniku Listů filologických před osmdesáti lety. In: LF 78, 1955, 100-116.
tataž 100. výročí založení Jednoty českých filologů. In: ZJKF XI, 1969, 1, 1-5.
tataž 100 let Listů filologických. In: ZJKF 16, 1974, 1, 1-5.
- Janáček, Karel: Odborné časopisy s tematikou z klasické filologie. In: Antická konference 1964, Praha, KŘRL-ČSAV 1964, 175-188.
týž Sto let klasické filologie v JČF a JKF. In: LF 91, 1968, 360-370.
týž 100 let klasické filologie v JČF a JKF. In: ZJKF XI, 1969, 1, 8-23.
- Janko, Josef - Ryba, Bohumil: Redakční sdělení. In: Český časopis filologický III, 1944/45, 251-252.
- Kádner, Otakar: Vývoj a dnešní soustava školství. I, II. Praha, Sfinx 1929-1931.
- Mandlerová, Jana: Soupis odborných spolků a vědeckých institucí v českých zemích 1860-1918. Praha, ÚČSD-ČSAV 1973, str. 73.
- Nejedlý, Zdeněk: T.G.Masaryk. III. Na pražské universitě 1882-1886. Praha 1935, str. 136.
- Památník na oslavu padesátiletého trvání Jednoty českých filologů v Praze. Praha, JČF 1918.
- Spunar, Pavel: Die mediaevalistische Gruppe JKF. In: Mediaevalia Bohemica I, 1969, 2, 434-437.

- týž Zpráva o odborné skupině pro medievalistiku JKf.
In: Medievalistická konference 1963, Praha, KŘŘL-
ČSAV 1964 (str.132-137).
- týž (-ps-) Zpráva o ustavení odborné skupiny pro studium
středověku. In: ZJKF III, 1961, 1, str.52.
- Svoboda, Karel: Zpráva o činnosti pražské JKf 1956-1958 a plán
další činnosti. In: ZJKF 1, 1959, 5-7.
- Třicet let výzkumu antiky v ČSSR 1945-1975. Praha, KŘŘL-ČSAV
1976. (str.215-224, Jednota klasických filologů).
- Varcl, Ladislav: Zpráva o ustavení Jednoty klasických filologů.
In: LF 79, 1956, str.108.
- Vidman, Ladislav: Přednášková činnost Jednoty klasických filo-
logů. In: Cizí jazyky ve škole 1, 1957, 431-
432.
- Vidmanová, Anežka: Zprávy jednoty klasických filologů.
In: Eirene II, 1964, 170-176 (KŘŘL-ČSAV).
- Zpráva, kterou na oslavu pětadvacetiletého jubilea podává výbor
Jednoty českých filologů v Praze. 1868-1893. Praha, JČF 1893.

Vysvětlení zkratk:

- LF - Listy filologické, vyd. KŘŘL-ČSAV
- ZJKF - Zprávy Jednoty klasických filologů,
vyd. Jednota klasických filologů v Praze
- JČF - Jednota českých filologů
- KŘŘL-ČSAV - Kabinet pro studia řecká, římská a latinská
Československé akademie věd

Dnes snad již málokdo ví, že zvěčnělý vedoucí redaktor bývalých Národních listů Vladimír S í s byl školený i aktivní klasický archeolog. Byl z Moravy. Narodil se 30. června 1889 v Maršově. Již jako student byl váben žurnalistikou, která brněnského gymnazistu tehdejší německou agresivností a vídeňskou pangermánskou politikou tlačila do řad slovanské vzájemnosti, kterou aktivizoval s jistým radikalismem prací novinářskou. Byl ze zakladatelů Studentské revue a psal zahraniční referáty do Mladoboleslavských listů, což ho kvalifikovalo k přizvání do pražských Národních listů (1909). Mladická horlivost a vídeňský imperialismus po záboru Bosny a Hercegoviny přiměly Síse k otevřenému přitakání velkosrbským snům anticipujícím vývoj budoucí Jugoslavie. V publikaci "Nový Balkán" dal pak průchod názorům, že Bosna a Hercegovina by přirozeným i historickým právem měly být integrální doménou srbskou. To Sísovi vyneslo ostrý nesouhlas rakouských úřadů a z podnětu královéhradeckých činitelů politických a vojenských byl radikální žurnalista stíhán pro zločin velezrady. Když bylo zřejmo, že se situace stává nebezpečnou a do chystaného procesu se začaly míchat justiční orgány vojenské, obviněný včas odešel za hranice. Nejprve do Srbska. Však ho vojenský soud v tehdy maďarském Brašově - příčina takového detašování zůstala neznáma - odsoudil k smrti. Zahraniční pobyt obžalovaného nebyl tajemství a vídeňská vláda kázala po Sísovi pátrat a podle možnosti zařídit jeho dopadení. A tak rakouský konzulát v Prizrenu, jehož vedením byl pověřen český úředník, který, mimochodem řečeno, byl později přijat do služeb republikánského ministerstva zahraničí, pokusil se Síse vlákat na exteritoriální půdu a tam se uprchlíka zmocnit. Jen prý dramatická krajní sebeobrana emigranta zachránila. To donutilo Síse k ústupu až do Bulharska. Tam české kulturní tradice po osvobození 1878 byly dosud velmi živé a čeští pracovníci v bulharských službách nebyli bez vlivu. Sís se tak dostal do Plovdivu a potom do Sofie. Tam na univerzitě a v Ná-

rodním muzeu byl profesor Dr. Václav Dobruský, který Sísovi zjednal pracovní postavení v Akademii věd, která s knihovnou, tiskárnou a archivem se přestěhovala z rumunské Brailly, kde za Turecka byla střediskem bulharské kulturní a politické emigrace. Sís byl pověřen soupisem řeckých rukopisů. Vedle toho u Dobruského studoval se zájmem klasickou archeologií a účastnil se prací výkopných.

Některá svá akademická kolektanea z rukopisů dal k dispozici korunnímu princí saskému Augustovi, který právě v Sofii pátral po písemných zprávách raně křesťanských, zejména Dionýzia Areopagity. Tak získal vděčnost a přátelství vlivné osobnosti. Princ mu za to opatřil z Drážďan ověřovací osobní průkazy saské, čímž zahraniční postavení Sísovo bylo jaksi legalizováno.

Sís politiku a žurnalistiku zaměnil za vědy filologické a archeologické. Již roku 1910 ho vidíme v řecké archeologické kampani na poloostrově Chalkidice a následujícího roku při výkopech na ostrově Samu. Archeologicky pracoval ještě v Alexandrettě a ve Filippi. Tyto práce ho přivedly do Cařihradu a umožnily mu styk s významným tureckým vědcem, ředitelem otomanského muzea Hamdi-bejem. Osobně cenným výsledkem těch styků byl sultánský tzv. "hátišerif", velkolepá pergamenová listina kaligraficky vypravená, která Sísovi zaručovala bezpečný pobyt a všestrannou úřední pomoc po celé, tehdy ještě velmi rozlehlé osmanské říši. Pod ochranou těchto rekomandací se archeolog Vladimír Sís vypravil přes Malou Asii, Syrii a Libanon do Sváté Země.

To byly tehdy kraje nejživějších archeologických zájmů a krátce před tím vydaná "Kusejr Amra" českého orientalisty prof. Dr. Josefa Musila byla publikační aktualitou, která vzrušovala mezinárodní svět archeologů a historiků umění měrou pozoruhodnou. Končiny pozdně antického království Římem pokořené panovnice Zenobie, skalnatá Petra, bylo romanticky kouzelné lákadlo i pro našeho Vladimíra Síse. Zdržel se nějaký delší čas v Jeruzalémě a vedle archeologie se zabýval velmi pilně arabštinou.

Vystrojen a vyzbrojen jako beduinský poutník vydal se koňmo na dobrodružnou cestu pouští. Bez obtíží dospěl k cíli. Petra sice byla zajímavá životem i památkami, ale nenabízela vážnější podněty k průzkumům objevitelským. Po týdnu se vydal na zpáteční cestu. Bylo to na jaře r. 1916. Před sluncem západem dospěl k jakémusi zelenému houští. Zastavil, koně zajistil a chystal se k přenocování v poušti. Sotva ulehl, dostal hosta, turistického poutníka, jako byl sám. Rád poskytl hostinné sousedství anglickému cestovateli, z něhož se vyklubal člen anglické archeologické expedice, směřující za vědeckým výzkumem do Egypta. Slovo dalo slovo a výsledkem náhodného setkání bylo, že český archeolog byl angažován do služeb anglické výpravy jako sekretář a arabský tlumočník. Tak se dostal Vladimír Sís do Egypta.

Dlouho však v zemi faraonů nepobyl. Doma se zatím schylovalo ke konci první války světové, když Sís ležel v káhirské nemocnici, neboť na Nilu získal tropickou malárii a trpěl vysokými horečkami. Sotva se pozdravil, zpívali v Evropě již rekvie my Austrii a byla nyní možnost vydat se konečně na návrat do vlasti. Ještě před skoncem habsburské monarchie se Sís zastavil v Sofii a s profesorem malířské akademie I.V.Mrkvičkou a členy české emigrace se účastnil sestavení memoranda pro vládní činitele válčící Ententy. Bylo to tlumočení tužeb českého národa zmizet z rámce mapy rakousko-uherské. Spojení s odbojářskou pražskou Maffií bylo zprostředkováno přes malíře Alfonse Muchu bulharskou pěvkyní českého Národního divadla Kristýnou Morfovou.

Koncem roku 1918 je po letech Vladimír Sís již doma v Československé republice. Nalezne zaměstnání v redakci Moravskoslezského denníku, odkud přešel do brněnských Národních novin a po dvou letech jako vedoucí redaktor do pražských Národních listů. Krátká africká epizoda byla však Sísovi osudná. Zbytky tropické malárie se čas od času probuzely a vysokými horečkami zle týraly pacienta. Je snad zajímavé, že v takovém deliriu se zpravidla ozýval arabsky. Patrně reminiscence na káhirskou nemocnici. Zákeřná choroba učinila v nemocnici konec Sísovu ži-

votu 1958.

Z archeologické minulosti Vladimíra Síse jsou nejpozoruhodnější jeho bulharské publikace o výkopech: "Groboveto na Trikerii" z r. 1914. V nemocnici jsme byli na ložích sousedé a bylo mi tak přáno vyslechnout mnoho vzpomínek ze Sísova pohnutého života.

J. Č a d í k

Jan Parandowski, Olympijský disk. Z polského originálu Dysk Olimpijski, vydaného nakladatelstvím Państwowy Institut Wydawniczy, (s.l.) 1957, přeložil a doslov napsal Bořivoj Křemeňák, Melantrich, Praha 1972. Edice Panoráma svazek č. 14.

J. Parandowski (*1895 ve Lvově) náleží k nemnoha autorům světové literatury, jejichž celé dílo je hluboce prodechnuto antikou. Vzděláním klasický filolog, archeolog a historik, od r. 1933 člen Akademie literatury polské a předseda polského Penklubu, působí po 2. světové válce jako profesor university v Lublině. Původně se však nevěnoval činnosti vědecké, nýbrž krásné literatuře, v níž uplatňoval své rozsáhlé znalosti z oblasti antické kultury, ať již přímo, v historických románech čerpajících námět z antiky (Aspazja 1925, Dysk olimpijski 1933), v mytologických novelách (Eros na Olimpie 1924), v cestopisných zápiscích z Řecka, Sicílie a Capri (Dwie wiosny 1927), ať alespoň v podtextu, v reminiscencích nebo filosofických dialozích svých esejů, věnovaných významným postavám světové literatury. Především polské mládeži byla určena Parandowského Mitologia, živá popularizující příručka, která si však získala daleko širší okruh čtenářů (1924, 1968¹²). Záslouhou Parandowského byla založena knihovna překladů z řecké a římské literatury P a n, pro niž přeložil Longův román Dafnis a Chloé a Suetoniovy Životy 12 císařů. Pro bibliotéku monografií z oboru literární historie polské i světové zpracoval svého oblíbeného básníka - Homéra. Z jeho literárních esejů náleží dějinám klasické filologie esej o Tad. Zielińském.

Románová a esejistická tvorba J. Parandowského, vysoce ceněného reprezentanta parnasistických tendencí v polské meziválečné próze, není českému čtenáři zcela neznámá, i když u nás nedosáhla zdaleka té popularity, jaké se těší v Polsku. Dysk olimpijski, poctěný na Olympiádě v Berlíně r. 1936 bronzovou medailí, vyšel poprvé česky r. 1937 v překladu V.J.Kosnara ja-

ko 9. svazek "Polské knihovny", vydávané L. Mazáčem (v doslovu k překladu z r. 1972 o něm kupodivu není zmínky). Kromě toho byl přeložen do češtiny Parandowského autobiografický román "Nebe v plamenech" (1937) a životopisný román o O. Wildovi "Král života" (1939). Do slovenské literatury byl P. uveden teprve nedávno, a to jednak překladem sbírky esejů o psychologii tvorby (Alchymia slova 1972), jednak Olympijského disku (přeložil podle 8. vydání z r. 1972 Rudolf Turňa, Šport, Bratislava 1975).

Historický román má podle Parandowského pojetí dvojí úkol: buď prostě oživuje postavy a děje dávné minulosti, nebo chce vyjádřit jejich ústy a osudy nějakou obecně lidskou či časově naléhavou pravdu. V Olympijském disku spojil autor oba tyto cíle. Nezapírám, že nad prvními stránkami románu se mne zmocnily určité pochybnosti, zda tato knížka, jejíž dikce se nevyhýbá mnohde patosu a v níž se používá množství řeckých termínů, upoutá dnešního mladého čtenáře, pro něž je, domnívám se, především určena. Nezaujme jistě každého, ale ten, kdo má zájem o dávnou historii, bude během četby pozvolna opředen zvláštním kouzlem světa dávné minulého, kouzlem specifické atmosféry, která obklopovala přípravy i vlastní průběh olympijských her, této vrcholné události celého řeckého světa, atmosféry, již není s to přiblížit čtenáři žádná odborná publikace pojednávající o olympijských hrách.

Do Athén r. 476 př. n.l., ještě zpustošených perskou invazí, ale již horečně obnovovaných, přichází spondoforos, aby oznámil konání her v druhé polovině července. Do gymnasia v Élidě, jejíž historie je tu stručně podána, proudí závodníci ze všech končin řeckého světa včetně zámořských kolonií, aby se tam nejméně měsíc předem věnovali povinnému tréninku. V slovních pŕtčkách, jež někdy připomínají sókratovské dialogy, se projevují jejich charakterové odlišnosti, dané i jejich původem. Převládá však duch družnosti a přátelství, "jež každým dnem rostlo v ušlechtilé soupeření". Zároveň se tu již setkáváme s rozporem mezi původním pojetím závodění u Řeků, podle

něhož byl sport úspěšnou zábavou, živelným projevem zdravého organismu překypujícího mládím, při němž se nešetřilo silami, a mezi pojetím pozdějším, v němž nebylo dovoleno bezhlavě plynout silami, všechno bylo rozumně a promyšleně vymezeno a závodění se stalo často osobním povoláním, i když se o něm nemluvalo otevřeně a pokládalo se dokonce za nechutné, když někdo pomlouval závodníky, že se honí za penězi. "Proto se usilovalo o to, aby jejich život probíhal tiše mezi dvěma póly - mezi přísnou ctností a krásnými příjmy".

Jako na barevném filmu se odvíjejí před očima čtenáře záběry z pestrého hemžení ve stanových táborech kolem Olympie, kde se ubytovali návštěvníci her z celého Řecka. Pro jejich potřeby byly zbudovány podél cest vedoucích do Olympie nesčetné krámy, stánky, hostince a vinárny. Detailní popis altidy je příležitostí k obsáhlému exkursu do historie a archeologie. Vyvrcholením románu je popis vlastních závodů, zachycující atmosféru napětí, radosti i zklamání účastníků. - Celé vyprávění je protkáno mýty jako integrální součástí víry a mentality tehdejších dob. Didaktická tendence, kterou román nesporně rovněž má, nepůsobí většinou násilně, výjimkou je snad jen popis závodního vozu nebo rozprava závodníků o věštírňách.

Čtenáři bude bezpochyby působit potíží poměrně značné množství zaměpisných názvů, které zůstaly blíže neurčeny (Pagaský záliv, Magnésie, Harpina, gargafské prameny, pallénský poloostrov, Afety, Ptóon, Onchéstos aj.). Posloužila by tu mapka, na níž by byly příslušné lokality zakresleny. Připojené "Poznámky a vysvětlivky" (200-202) by zasluhovaly rozšířit o hesla: Anaitové, Metapiové, Héraiové, Mardonios, Myrón, Melkartés, Pelops, Zeus Metapontský, Hippodameia, Hippolytos, Diomédes, Theiresias, Trofónios, Endymión, eforové, balbis, rabdúchové, mastigoforové, hippopotamos. Bližšího vysvětlení by potřebovala formulace v textu (94) "obyvatelé z Aigíny odvozují svůj původ od mravenců", která bez uvedení dřívějšího názvu Aigíny (Myrmidoniá) a souvislosti s řec. *m y r m é x* může čtenáře zmást. "Nisejské koně" (146) bude těžko čtenář loka-

lizovat do Médie, odkud pocházejí (Herodot 7, 40). Zkreslující představu vyvolává formulace v "Poznámkách" (201) "hélóťové byli státní otroci ve Spartě, kteří sloužili u soukromých osob".

Pokud jde o český překlad, nutno škrtnout na str. 106 slovo "jantar", připojené v závorce, patrně překladatelem, k termínu "elektron", neboť tu jde o mince, které se nedělaly z jantaru (elektron tu má význam "přírodní slitina zlata a stříbra"). Mezi dary, jež přinášely delegace do Olympie je nutno nahradit "nárameníky" (178) slovem "náramky" (tak v překladu z r. 1937, kdežto ve slovenském táž chyba: "náplecníky"). Na str. 101 čti místo "opečenou rybu posypávají špetku (!) sifionu" "špetkou silfia". Srozumitelnější než "agrafy" by bylo "spony" (178). Nejsme si jisti, zda má věcný důvod střídání rodů ve větách (157): "vozy, v nichž byli zapřaženi muli" a ob jednu větu dál: "Thessalie měla dostihové muly, ale ty (!) se her nezúčastnily". Vyšinutím z vazby je věta (157): "měl rovněž dvě vysoká kola (vůz), ale nebyl tak velký a ve své lehké korbě, která byla vzadu otevřená, bylo místo pouze pro jednu osobu". Místo "Peršané nakrmili své koně hrstí tolíce" (147) by asi bylo lépe dát ve shodě se starším překladem "hrstí jetele" (ostatně tolíce je rod bylin z čeledi motýlokvetých, zahrnující asi 50 druhů). Na str. 146 čti místo "Perské koně měli hřívu" "perští", na str. 84 místo "ze všech ostrovů Archipelagů" čti "Archipelagu". Vhodnější se nám zdá starší překlad "dívky a ženy seděly u tkalcovských stavů" než "u krosen" (103).

Pokud jde o transkripci a skloňování řeckých vlastních jmen a převzatých apelativ, odhlédneme od způsobu, v české překladové literatuře již téměř chronického, typu: Taraxippos, 5.pád Taraksippose! (147) a uvedeme jen případy nejmarkantnější, např.: Mardonias místo Mardonios (97), payan místo pajan (91), Theron z Akranu (141) a koně z Agraga (156) místo z Akragantu, dynastie Aleauovců (173) místo Aleuovců, ephedrios místo efeedrios, eufemeite místo eufémeite atd.

E. S v o b o d o v á

Palladii Rutilii Tauri Aemiliani viri inlustris Opus agriculturæ, De veterinaria medicina, De insitione. Editit Robert H. Rodgers. Leipzig, Teubner 1975 (Bibliotheca scriptorum Graecorum et Latinorum Teubneriana). Stran XXVIII + 336.

Palladiovo dílo ze IV. stol., které uzavírá řadu římských příruček o zemědělství, se konečně dočkalo souborného moderního vydání. Dosavadní edice s výjimkou 14. knihy, věnované veterinární medicíně, kterou vzorně vydal J. Svennung, a 15. knihy, obsahující báseň De insitione, na niž se rovněž ve svých studiích soustředil Svennung i jiní moderní badatelé, byla skutečně zastaralá a tvořila pouze součást korpusu všech římských spisovatelů o zemědělství; dnešním požadavkům nevyhovuje ani v minulém století zvláště vydaná první kniha.

Rodgers, který se už dříve v řadě studií zabyval rukopisnou tradicí Palladia, znovu kolacionoval všechny závažné rukopisy a orientoval se i v pozdějších, horších opisech, aby zjistil, zda něčím nemohou přispět ke konstituci textu. Celé dílo je zachováno pouze v pozdním ambrosiánském rukopise M z XIII.-XIV. stol., který je sice znešvažen mnoha chybami, ale přesto ukazuje na předlohu z IX. stol., a tak přináší i mnoho správného. Pro prvních 13 knih (Opus agriculturæ) je nejdůležitějších 5 rukopisů z IX. stol. (DPKJL), představujících hyparchetyp α . Lze tedy pro Opus agriculturæ zhruba mluvit o dvojí recenzi, jejíž shoda se označuje jako společný archetyp ω .

Jsme vydavateli vděční, že pro toto dílo vytvořil první moderní vydání, v němž se neklasicizuje, ale plně se respektuje pozdně antický charakter Palladiovy díky, jak se projevuje ve volbě výrazů, ve skladbě i v pravopisu. Rodgers tento svůj postup výslovně zdůrazňuje v předmluvě, a proto také zachovává pokud možno i nedůslednosti v grafice nejlepších dvou rukopisů DP (např. cooperio vedle coperio). V grafice se vydavatel drží neasimilované podoby, jak už se to vžilo dříve v samém titulu díla u Palladiova titulu viri inlustris (takto, nikoli illustris, se píše toto slovo soustavně i na pozdně římských nápisích), např. inlustrare, conlocare, inpensa, subponere, adtac-

tus (srov. také trimenstris I 6, 16), a vulgárních tvarů jako camelum VII 10, quatus místo cyathus (passim), olivae columbares XII 22, 1 podle consensu codicum, kde všechna dřívější vydání mají columbades. Není bez zajímavosti, že v německém středolatiniském slovníku (Mittelateinisches Wörterbuch s.v. colymbas) je jediný doklad tohoto slova podle Aesculapia, autora VII.stol., v klasicizované podobě (olivas albas, quas columbiadas dicunt), patrně jen díky starému humanistickému vydání z r. 1544. Pozdní latině odpovídá i volba slov jako praesul a servulus - nemluvic už o odborných termínech - a tvary jako in vaso (I 5, 3; IX 10), genitiv mensum (I 30, 3).

Všechny tyto tvary jsou konstituovány ve vydání podle rukopisného znění, většinou shodně doloženého pro celý archetyp. Rodgers sám přiznává, jak velice je ve studiu Palladiova jazyka zavázán Svennungovi, ale zároveň dodává, že jej nemůže následovat ve všem. Uvedeme jeden příklad, kde je přece jen škoda, že se od něho odchýlil. Jde o místo I 6,14 "Graeci iubent olivam, cum plantatur et legitur, a mundis pueris atque virginibus operandam", kde consensus codicum (tedy rekonstruovaný archetyp omega) vyžaduje tvar operandum. V kritickém aparátě se odkazuje na Svennungovo vysvětlení tohoto "anakolutu", který, dodali bychom, je zcela běžný v pozdější středověké latině, a proto by měl zůstat zachován i u Palladia, který stojí na předělu mezi antikou a středověkou latinou.

Znamenitou edici uzavírá výborný rejstřík, kde se lze poučit o věcné stránce i o zvláštní grafice slov, srovnávané s řeckými předlohami.

L. V i d m a n

To Ergon tis Archoiologikis Etaireias kata to etos 1975
(Práce archeologické společnosti za rok 1975) ed. A.K.Orlandos,
generální tajemník archeol. společnosti, Athény, duben 1976,
str. 224, obr. 200, tab. 4

Nový svazek výroční zprávy řecké archeologické společnosti informuje o 31 výzkumech a 2 povrchových sběrech

(5-7stránkové zprávy), dále o rekonstrukci a konzervaci památek, o publikační a veřejné kulturní činnosti za uplynulý rok. Všechny charakteristiky náležejí jsou předběžné. Z obsahu:

Prof. antropologie A. Poulianos pokračoval ve výzkumu jeskyně Petralona v Chalkidické (sev. Řecko) zjišťováním stratigrafie v pleistocénu. Bylo nalezeno několik nástrojů z křemene a bauxitu datovaných do pozdního paleolitu a velké množství zvířecích kostí ze středního pleistocénu, většinou porcovaných nebo spálených. Ve všech strzech řezu byly patrné stopy po ohni. Z toho se vyvozuje kontinuita obydlení jeskyně člověkem již od doby před 500000-300000 lety. V roce 1968 byla v Petraloně nalezena lebka hominida. Řez jeskyně bude pokračovat až do dna.

V minulém roce společnost nakopala neolitické lokality, ostatní výzkumy se týkají doby minojsko-mykénské (Zakros, Archanes a Juchtas na Krétě, Thera-Akrotiri, Mykény, Messenie-Koukou-nara, Tanagra), klasické, protokřesťanské a byzantské.

Za loňské 13. sezóny výzkumu minojského paláce v Zakros byla objevena kovářská pec z doby starých paláců, na jihu areálu pak velká budova s nálezy PM I A - PM I B, tzv. budova s konchami. V Archanes (10. sezóna) byly objeveny další dva intaktní tholové hroby, v horní MM I A vrstvě tholu D 31 larnakes s nápisem v lineárním písmu A.

Při výzkumu svatyně Herma a Afrodité u Symi Viannou (Kréta) byla zjištěna protogeometrická vrstva a tím doložena kontinuita kultu od PM III B až do raného helénismu. Z ostatních výzkumů nejdůležitější byly v Eretrii, Messéně, Amfipoli, Nea Anchialos a ve Filippech.

Ph. Kostomitsopoulos

J.K.Kolosovskaja, Pannonija v I - III vekach, Moška 1973, 255 stran. 1 mapa.

J.K.Kolosovskaja publikovala již v roce 1971 ve VDI svůj příspěvek k osvětlení úlohy italských propuštěnců v romanizaci Pannonie. Některých svých poznatků pak využila v této práci, která má objasnit historii pannonské provincie, obzvláště pak

vzájemné působení a vzájemné pronikání římských a místních prvků v sociálně ekonomickém životě této oblasti.

V úvodu se autorka zmiňuje o dvou protikladných tendencích ve zkoumání historie římských provincií (1. přednostní pozornost institucím, které tam zavedli Římané, a romanizaci provincie; 2. podceňování římského vlivu a podtrhnutý zájem o místní, předřímské formy) a vědoma si jednostrannosti těchto tendencí, zaměřuje se na zkoumání syntézy, která vznikla v důsledku vzájemného působení a spojení římských a místních institucí v různých sférách provinciálního života a která určovala specifickou provincie. J.K.Kolosovskaja sleduje otrokářské vztahy, charakter kolonizace, rozvoj municipálního zřízení, sociální strukturu římských měst a jejich společenský život, vzájemné vztahy mezi provincií a pohraničními kmeny.

Práce čerpá z latinských nápisů, z antické literatury, z materiálů archeologických i numismatických a využívá bohaté literatury sovětské i zahraniční. Škoda jen, že není přiložen seznam literatury, vztahující se k tématu.

Autorka si neklade za cíl podat všestrannou analýzu dějin této provincie na Dunaji. Vyzvedává uvedené aspekty v historii daného území a sleduje je v průběhu tří století, která jsou pro rozkvět Pannonie významná a pro něž existuje dosud největší množství archeologických pramenů. Věnuje také jednu kapitolu předřímskému období této oblasti a dobývání Pannonie. Z tohoto hlediska mohla tedy kniha nahrazovat chybějící monografii podunajské provincie, která vyšla rok po vydání "Pannonie" J.K. Kolosovské v Londýně (jejím autorem je vědec, jenž se pannonskému území věnuje již více než 20 let, Mađar A.Mócsy).

V některých momentech připomíná práce knihu P.Olivy, "Pannonie a počátky krize římského imperia" (Praha 1959), kterou autorka zná i cituje. Práce P.Olivy má hlavní důraz položen na užším časovém záběru, i když celkový rozsah zahrnuje období daleko před i za hranicemi III. století.

Metoda práce autorky s epigrafickým materiálem má mnoho společného, jak už jinak ani být nemůže, s metodou užívanou

A.Mócsy např. v díle "Die Bevölkerung von Pannonien bis zu den Markomannenkriegen" (Budapest 1959); v porovnání s maďarským epigrafikem je J.K.Kolosovskaja opatrnější ve svých závěrech učiněných pouze na základě nápisných pramenů a své závěry také důkladněji zdůvodňuje.

Zapojení území na středním Dunaji do systému římského impéria přineslo nepochybně výhody nejen Římu, ale i Pannonii, a zkoumání syntézy, která vznikla na základě soužití Římanů s pannonským domorodým obyvatelstvem, je tedy velmi zajímavé a poučné. Práce přinesla nové poznatky v oblasti sociálně ekonomického života pannonské provincie, podává nové pohledy na život podunajské oblasti a využívá i závěrů jiných prací týkajících se zkoumané provincie.

J. K e p a r t o v á

Antique intaglios in the Hermitage collection (Antičnyje intalii v sobranii Ermitaža). Compiled and introduced by O.Neverov. Leningrad, Aurora 1976, 112 s., 145 obr. př. (anglicko-ruský text).

Leningradské nakladatelství Aurora pokračuje v sérii populárních uměnovědných monografií, zpřístupňujících široké veřejnosti bohatství antických sbírek v Sovětském svazu. Jednou z posledních je výše uvedená kniha o sbírce antických gem v Ermitáži, knížka malého formátu, udivující množstvím a nádherou ilustrací. Umění glyptiky, řezby drahokamů je známo už od 4. tisíciletí př.n.l. podle nálezů na území starověké Mezopotámie. O něco mladší gemmy nás provázejí při studiu civilizací Sumeru, Akkadu, Babylónu, Assýrie a Egypta. Historickým průběhem civilizační hegemonizace se umění glyptiky ocitá v antickém Řecku a Římě a vydává tu četné plody, mistrovské ukázky řemeslné dovednosti a uměleckého cítění svých tvůrců.

Do 4. stol. př.n.l. znal starověk pouze jeden druh řezaných kamenů: pečetidla (intaglie) s negativním, zahloubeným vřezem, jehož tvar naplno vynikl až po otisku do měkké hlíny nebo vosku a svou specifikou nahrazoval podpis majitele. Poté

se ovšem objevují reliéfní kameje, které nemají účel signatační, nýbrž dekorativní. A na těch antičtí řezbáři rádi dokazovali svůj um ať volbou námětu, ať precizností řezby, ať krásou zvoleného minerálu. Nejrozšířenějším tvarem gemmy byl elipsoid, resp. skarabecid, velikostí uzpůsobený zpracovávanému kameni; nakonec byl kámen opatřen kovovým (zlatým) poutkem uzpůsobeným do tvaru náramku. Jako většina antických artefaktů i gemmy zůstaly převážně anonymními dětmi svých tvůrců a nám se dochovala jen některá jména povýtce z klasických období jak řeckého, tak římského umění, kdy tvůrčí subjekt umělce nabýval celospolečenské platnosti a širokého věhlasu. Možno jmenovat Teodóra ze Samu, Pamfila a Filemóna, Dexamena z Chiu, hrdě signujícího svá díla, jeho současníka Pergama, Pyrgotela z družiny Alexandra Makedonského, Aula a Sóstrata.

Pronikání řeckého ducha do archaické Itálie, které etruskými ústy vdechlo nový život dožívající slávě řeckého umění, přineslo do Říma i znalost řezby kamenů. Přesídlivší řečtí umělci učí Římany obdivovat krásu barevného kamene a jejich vynalézavost dosahuje vrcholu v dílech Dioskurida, zakladatele celé školy římských řezačů a jednoho z dovršitelů umění helénismu, autora pařížské gemmy s apoteózou Tiberia, Livie a Germanika a slavné vídeňské Gemmy Augustey, dvojvrstevné sardonixové kameje s apoteózou Augusta, Tiberia a Germanika, původně chlouby pražské rudolfínské sbírky. Dioskuridovi žáci Hyllos, Skylax a další pokračovali v jeho umění. Po jejich odchodu se glyptika opět dostává do šera anonymity a hrubnoucí linie expresivně podaných námětů signalizují barbarizaci přejemného římského ducha. Tématicky obsáhly obrazy řezané do kamenů prakticky všechny sféry života Řeků a Římanů, od zvířecích a mytologických výjevů, přes náměty z lidského života, kultury a práce po portrétní kameje z pozdního období. V jejich uměleckém zpracování se věrně odráží vývoj estetického názoru a interpretační dokonalosti od schematického geometrismu z počátků formování řecké civilizace přes klasickou vyváženost kanonizovaného realismu ideálních proporcí z dob rozkvětu řeckého umění a realistickou

objektivitu helénizovaného Říma až po diletantskou symboliku barbarizované pozdní antiky.

Z materiálů byl nejvíce oblíben křišťál a barevné minerály jako chalcedon, achát, topas, jaspis, hyacint, akvamarín, ametyst, karneol a sardonix, pro běžné účely se ve starších dobách používalo vypálené kameniny.

Uvedená kniha si neklade odborné vědeckovýzkumné cíle, nýbrž přináší textem stručnou a obrazem bohatou informaci o sbírkách antických gem v leningradské Ermitáži. Z řady postskribované literatury a z vlastních výzkumů vybral autor nejnutnější obecné údaje, charakterizující základní rysy vývoje umění glyptiky ve starověku, a soubor informací o exponátech leningradské sbírky, jejíž jádro tvoří nákupy Petra I. Velikého, počínaje rokem 1721, a Kateřiny II., sbírky ruských šlechtických rodů a archeologické nálezy na původním řecko-římském teritoriu na jihu Sovětského svazu. Ve své úplnosti představuje tato sbírka průřez vývojem glyptiky od 16. stol. př.n.l. do 4. stol. n.l. Na 145 barevných fotografiích exponátů a stejném počtu černobílých snímků jejich sádrových otisků může čtenář obdivovat umění starých mistrů, jejich cit pro přírodu a výběr řezaných kamenů, jejich vztah ke kráse a dokonalosti práce a rozsáhlou škálu inspirace. Podrobnou informaci o obsahu jednotlivých snímků podá obšírný katalog, obsahující vedle základních dat údaje o získání kamene, o jeho analogiích a o literatuře. Spojení odborné náročnosti s kvalitou a obšírností ilustračního doprovodu činí z této knížky atraktivní publikaci leningradské Aurory, která by neměla ujít milovníkům umění a příznivcům antiky.

J. Š m a t l á k

Alexandra Voščininová, Římský sochařský portrét ze sbírek leningradské Ermitáže, Odeon, Praha 1976. Z ruského originálu vydaného nakladatelstvím Aurora, Leningrad 1974, přeložila J. Jeřínková. 202 s., 111 tabulek, 158 obr. Cena 95 Kčs.

Sbírka římských portrétů v Leningradě patří k těm nejvý-

znamnějším. Vznikla za Kateřiny II. a ještě ve 20tých a 30tých letech našeho století byla rozmnožena o řadu vynikajících děl. Dnes představuje zhruba sto plastik a názorně dokumentuje prakticky všechny významné fáze složitého vývoje římského portrétního umění. Kromě řady vynikajících italských portrétů (např. bronzový portrét Římana - č.4, portrét Lucia Vera - č.48 a Philippa Araba - č.66) obsahuje i velmi zajímavé ukázky nálezů z černomořské oblasti (č.80-83).

Odborně byla sbírka zpracována již na začátku tohoto století O.F.Waldhauerem, v poslední době se leningradským portrétům systematicky věnovala autorka tohoto katalogu. Hlavní přednost autorčina přístupu vidím v tom, že se jí podařilo při zachování vysoké odborné úrovně napsat dílo schopné zaujmout i neodborníka. V katalogu je vedle vyčerpávajícího technického popisu, stylistické a ikonografické analýzy u každého portrétu zařazeno i stručné nastínění souvislostí s celkovým vývojem římské portrétní plastiky. Obrazová část obsahuje kromě celostránkových tabulek i drobné informativní obrázky, jež ukazují zpravidla boční a zadní pohled a v některých případech i paralelu ze zahraničních sbírek. Český překlad je čtivý a podává věrně ruský originál (někdy až příliš věrně: pamjatnik přeložen na s. 186 pozn. 1 jako památník místo správného památka). Někteří drobné nedostatky (např. na s. 138 u č.3 chybí inzerovaná poznámka číslo 4) nic neubírají na hodnotě tohoto vydavatelského počínu.

Vydání výborného katalogu leningradské sbírky římských portrétů by mělo být příkladem pro další orientaci našich nakladatelství. Zdá se, že nadále by bylo vhodnější seznamovat čtenáře přímo s antickými památkami, například prostřednictvím vědeckých katalogů. Překlady popularizujících kompilací je podle mého názoru náš knižní trh již dostatečně zásoben.

J. B a ž a n t

Praha

Alena Hakenová, K nové koncepci vyučování jazyku latinskému na
gymnáziu
(27.1.1977)

Latina jako "obecná řeč vzdělanců" byla postupně nahrazena moderními jazyky, které převzaly její komunikativní funkci. Tento vývoj se postupně promítl i do postavení latiny v učebních plánech škol i do stanovení cíle její výuky. I když najdeme i dnes ojedinělé pokusy o zpracování učebnic latiny se zaměřením na osvojení latiny jako mluvené řeči, je ve většině zemí konečným cílem výuky latině čtení úryvků z děl latinsky píšících autorů v originále, při čemž mají žáci prostřednictvím četby a na ni navazujících výkladů hlouběji poznávat antickou kulturu jako základ kultury evropské; při osvojování slovní zásoby latiny mají získat i základ pro porozumění odborné terminologii odvozené z latiny.

Takto stanovený cíl odpovídá i výchovně vzdělávacím úkolům gymnázia stanoveným v "Návrhu dalšího rozvoje československé výchovně vzdělávací soustavy". Je však třeba hledat nové cesty k jeho splnění, které by odpovídaly reálným možnostem daným počtem hodin, přihlížely k věku žáků i k jejich znalostem osvojeným v jiných předmětech. Vyučování latině nelze nadále koncipovat jako propedeutiku k osvojení jiných jazyků, jak tomu bylo po celá staletí, ale jako završení jazykového studia žáků gymnázia. Je nutno výrazně odlišit vyučování latině od studia živých jazyků, z řečových dovedností se zaměřit na čtení a překládání latinských textů, k tomuto zaměření přihlížet při výběru gramatického učiva a slovní zásoby i v metodách a formách práce (jde např. o zdůraznění práce se slovníkem, s gramatickými přehledy atd.). Při výběru textů ke čtení je třeba mít na paměti i posílení ideově výchovného působení při vyučování latině, neboť právě v tom, že se žáci na původních textech, které

si sami přeloží, mohou seznámit s autentickým svědectvím o první třídní společensko-ekonomické formaci, je jeden z nezastupitelných výchovných momentů vyučování latině.

Dušan Machovec, Řecké náboženství a jeho filosofické vyústění
a filosofická kritika

(24.2.1977)

Přednášející se pokusil alespoň stručně se vyslovit k otázkám časových vrstev, územní roztržitosti, variability a specičnosti řeckého náboženství. Podle přednášejícího relativně starší vrstvou celého nám známého řeckého náboženství - ve srovnání s klasickým polyteismem - byla víra v neosobní sílu, propojující celý vesmír, jak to odpovídalo primitivnějšímu stavu převažujícího propojení člověka s přírodou, a přesvědčení, že vše, co jest, tvoří podstatnou jednotu všeho dění a řádu, jednotu vzniku a zániku, života a smrti a podobně (řád, spravedlnost, osud = kosmos, diké, moira). Pozdější partikularizující a personifikující představy různých dílčích božstev nemohly úplně potlačit onu původnější vrstvu řecké mytologie. A právě na ni později překvapivě navázaly raně filosofické koncepty řeckých filosofů o jediném prapůvodu všeho.

Zatímco starší mytologická ideologie "návratů" spíše vyhovovala životní a pracovní orientaci rodové aristokracie, odpovídala nově vznikající a nové výrobní a společenské dění lépe reflektující ideologie "nenávratnosti" spíše potřebám demokratických revolucí a jejich nositelů. Ideologie nenávratnosti se uplatňovala ruku v ruce s novými formami lidské reflexe jakožto reflexe mravního řádu, jmenovitě s vírou v prosazení se pravého či vyššího dobra. Teprve z nově vzniklého postulátu vlády a převahy jedné složky jsoucna nad druhou, vyšší nad nižší, např. životní síly čili "duše" nad tělem, který byl ideovým výrazem stupňujícího se sociálně třídního dualismu (a sociálního pluralismu), se zrodily propracovanější náboženské a později i filosofické dualismy (a pluralismy) vyhoceného typu. Raná řecká filosofie (včetně Hérakleita, Xenofana a Parmenida) je - podle

přednášejícího - dovršením, případně filosofickou obnovou oné staré naivně monistické ideologie. Dědictví mytologického vrstevnatého a rozporného náboženství se u těchto myslitelů skončilo negací náboženského polyteismu jakožto neoprávněného partikularismu. Víra v určité (a tedy partikulární) bohy se objevila jako bezbožnost.

Cesta od mýtu k logu v řecké filosofii byla od samého svého počátku v jedné své linii budována mimo jiné i jako cesta hledání metafysického základu bytí. A jako už z dříve zmíněných sociálně etických pozic bylo možné usilovat o etizování náboženství, tak zase z pozic metafysické filosofie bylo možné usilovat o racionalizaci a zmetafysištění základů náboženství. Touto filosofií hledané "božstvo" se stává předmětem teologie, až posléze rozum je zbožštěn a bůh pojat jako čistý rozum. Antropomorfismus teologických konstrukcí boha je tak prodlouženou variantou antropomorfismu náboženských představ boha či bohů. Bůh Aristotelovy XII. knihy Metafysik, a to ovšem jen ten, který je pojat jako "myšlení myšlení", již není bohem vztaženým ke světu a k člověku; tím tedy tento bůh přestal být náboženským bohem.

Postupující racionalizace náboženskosti byla pak přednášejícím dokumentována na Epikurově eticko-kritickém ateismu, přičemž bylo poukázáno na historické, a to především třídně sociální meze uplatnění tohoto ateismu. V závěru přednášky byla učiněna zmínka o rozdílnosti řeckého národního náboženství a tzv. světových náboženství a upozorněno na některé příklady využití a proměny některých myšlenek řecké filosofie v rané i pozdní ideologii křesťanského středověku a ve vědě počátků novověku.

Pavel Štěpánek, Dědictví antiky ve Španělsku II
(31.3.1977)

Od 6. století do vpádu Arabů (711) kvetlo na iberském poloostrově vizigótské stavitelství, které prodlužovalo římské tradice v architektuře, zatímco sochařství dochází k syntéze

barbarského cítění s latinským. Vizigóti se seznámili s klasickou kulturou na své pouti Evropou, než se usadili ve Španělsku. Jako jediná v Evropě svědčí tato architektura o přežívání antického umění v kritických letech 550-750 (tzv. době temna). Dvě základní skupiny půdorysných typů - řeckého a latinského kříže - se někdy spojují. Nejvýznamnější památky: San Juan de los Baños, 661, San Pedro de la Nave a Santa Comba de Bande. Proslulý Guarrazarský poklad pak ukazuje na votivních korunách králů Svintily a Reccescintha vlastní tradici uměleckého řemesla s použitím byzantské techniky: tvar a spojení drahokamů a filigránových příhrádek je barbarské.

Vpád Arabů znamenal přerušení vývoje na převážné části poloostrova. Jen v severní oblasti, Asturii, která si uchránila nezávislost, a odkud začala reconquista (znovudobytí) ostrova, se nejen udržela, ale navíc rozvila architektonická tvorba. Inspirováni odkazem klasického starověku, vytvořili obyvatelé izolované asturské oblasti vysoce originální architekturu, zvl. v období vlády krále Ramira (od r. 842). Systém zaklenutí a zachycení tlaků opěráky představuje novinku, předbíhající vývoj románského umění. Osobitým prvkem je tribuna; okenní výplně jsou provedeny z vrtaného kamene. Dekorace se inspiruje v byzantské slonovině. Význam stoupá skutečností, že celá řada staveb se zachovala téměř bez porušení (Santa María de Naranco, San Miguel de Lillo atd.). Dochovalo se i několik ukázek zlatnických (Andělský a Vítězný kříž a šperkovnice z r. 910).

Eva Stehlíková, Moderní román a antický mýtus
(28.4.1977)

Přednášející se soustředila na způsob, jakým John Updike ve svém románu Kentaur užíval mytologické motivy, a pokusila se vymezit jejich funkci v díle. Poukázala na skutečnost, že užil celého systému prostředků, kterými čtenáři signalizoval užití určitých mytologických elementů a prozradil mu kód. Tím pomohl odkrývat zřejmě i utajené paralely, ale současně čtenáři bránil, aby se stal pouhým detektivem, a skryté a ekonomicky vedl

jeho pozornost od vnímání povrchového plánu k symbolickému významu románu. Při tom "mýtické", přinášející akcent na nadčasové, a historické, obecné a antropicky konstantní, neprojevuje se náhodně a izolovaně, ale postupuje pronikavě fabuli a syžet, proniklo do podstaty jednotlivých charakterů jednajících osob a sehrálo "aktivní" roli při formování "reálné" roviny románu, která je konkrétní a historická. Stalo se integrální, neoddělitelnou součástí celého díla a jeho organizujícím principem.

Anežka Vidmanová, Přínos středolatinšké filologie ke studiu
antiky
(26.5.1977)

Středolatinšké filologii chybějí dosud základní příručky, jako je slovník, gramatika, bibliografie a speciální časopisy, přesto však může už něčím přispět klasické filologii a historii, z nichž vzešla. Protože středověká latina navázala na pozdní latinu bezprostředně, lze z ní vyložit některé nejasnosti u antických autorů. Postupující katalogizace rukopisných fondů vynáší na světlo i nové rukopisy antických autorů, které bude třeba prozkoumat, i když jde např. u nás o rukopisy mladší, protože případ leydenského Tacita z r. 1475 ukazuje, že i mladý rukopis může podstatně ovlivnit dosavadní text antického autora. Na důležitosti nabývají nyní i středověké komentáře k antickým autorům, na nichž se teď intenzivně pracuje a které jsou i vydávány; jejich zkoumání v našich knihovnách naráží na to, že naše komentáře se vždy opráží o komentáře cizí, takže je zatím možno je zkoumat jen z hlediska středověké výuky a české středolatinšké literatury. V textové kritice se středolatinšké filologie snaží nalézt objektivní kritéria při otevřené textové tradici, která často přichází i u děl pozdněantických.

Pavel Spunar, K dvojznačné roli antiky ve vývoji
středověké mentality
(27.10.1977)

Autor, vycházející z materiálu středověkých proverbií a středověké didaktické poezie, se zamyslel nad progresivními a retardačními funkcemi antických tradic ve vývoji středověkého myšlení. První (progresivní) tendenci dokumentoval na formování vztahu středověkých theologů ke kategoriím smíchu, komična a vtipu, druhou (retardační) na poměru středověkého učeného písemnictví k ženám. Zatímco pozitivní antický postoj k uměřené veselé zábavě účinně pomáhal přemoci tradiční středověkou nedůvěrou k smíchu (zakotvenou již v bibli), antický misogynismus, racionálně zdůvodněný zvláště u Aristotela, negativně ovlivňoval původní smysl čtveroevangelíí, respektujících ženu jako rovnocennou lidskou bytost. Pro pozdní středověk byla pro formulaci obou postojů rozhodující role Tomáše Akvinského. S recepcí aristotelismu našel nový vztah ke komičnu, ale současně posílil tradiční odpor k ženám jako méněcenným bytostem.

Karel Janáček, Blíže k Ainesidemovi
(Zpráva Klementa Alexandrijského o skepsi)
(24.11.1977)

Přednáška je skicou k větší studii, proto v ní byly některé aspekty jen naznačeny. V podstatě jde o to, využít srovnání jediného zachovaného skeptika Sexta Empirika s ostatními prameny pro rekonstrukci starších skeptiků, v první řadě Ainesidema. Nápadná shoda důležité vazby, která se vyskytuje v autentickém textu Ainesidemově v podání Fotiově, s vazbou v úryvku Klementově a s týmiž - i obměňovanými - vazbami v Sextovi, vede autora, který se opírá o Sextovo přiznání k nepůvodnosti, k tomu, aby tzv. první Sextovu knihu proti logikům přiřkl co do podstaty - v historické i polemické části - Ainesidemovi, uznanému systematické skeptické školy.

Oldřich Pelikán, Lidská postava v antickém umění
(8.3.1977)

Po teoretickém úvodu (významová a formální stránka uměleckého díla, umění a historickospolečenská situace) rozebral přednášející nehistorické pojetí tzv. evropského člověka, které kořeny v jednostranném protikladu klasického starověku a barbarského středověku, překonaném "ožitím antiky" v humanismu a renesanci. Ukázal na prameny řeckého anthropocentrismu a výtvarného realismu, a jak s přechodem od polis k monarchii ustupuje zvolna naturalistický sensualismus abstrahující výrazovosti, především v umění římského impéria, i jak ideový význam přerůstá vnější formální projev, srov. vývoj portrétu, sarkofágového reliéfu. Lidská postava, původně zbožněný člověk, ztratila nejdříve svou nadčasovost a stala se až příliš lidskou, později však se změnila v symbol moci, majestátu světského i božského (raně křesťanské umění).

V pozdně antickém období přes vítězství abstrakce a iracionality podržela si realistická tradice značný význam až do 5.stol. n.l. (klasicistické vlny). V okrajových provinciích naopak pronikla výrazová abstrahující výtvarná řeč daleko dříve a stejně tak byla blízká i novým barbarským národům, kteří na troskách antiky budovali středověkou kulturu, jinak na Západě a jinak na byzantském Východě. Přednáška, provázená četnými diapozitivy, dotkla se i některých speciálních otázek, jako je náhota v antickém umění, kult plodnosti apod.

Zdeněk Zlatuška, Stěhování národů v soudobých pramenech
(19.4.1977)

Po úvodním přehledu o stěhování národů věnoval přednášející pozornost osobě historika VI.stol. n.l. Jordana a jeho dílu De origine actibusque Getarum, zvanému krátce Getika. Shrnuje nynější stav bádání o autorovi, o němž se vlastně něco dovídáme pouze z jeho díla, a pojednal též o Cassiodorovi, jehož ztra-

cené 12svazkové dílo bylo Jordanovou předlohou.

Přednáška byla provázena ukázkami z připravovaného překladu Jordanových Getik.

Adolf Erhart, Antická Sicílie a jižní Itálie
(24.5.1977)

Přednášející úvodem načrtl historický vývoj jižní Itálie a Sicílie. Zaměřil se pak na problematiku etnického a jazykového vývoje, zejména v nejstarším (předřeckém) období: otázky původu Sikulů, Sikanů a Elymů, protoindoevropské vrstvy v Itálii apod. Zmínil se též o problémech přežívání řeckého živlu, první a druhé romanizace Sicílie aj. Přednáška byla doprovázena promítáním barevných diapozitivů (hlavně antických památek na Sicílii).

František Křížek, Život římské provincie
(Noricum)
(18.10.1977)

Přednášející věnoval pozornost šíření římského vlivu ze severní Itálie od Aquileje do Norika, zužitkovávání nerostného bohatství norického (zlata a železa) společně Noriky a Římany, růstu římského vlivu v Noriku, zvláště po usazení Římanů v městě na Magdalensbergu, prvém římském městě v Alpách. Zmíněny byly římské stavby, život i obchod, jakož i jeho největší rozkvět za Tiberia a Claudia. Druhá část přednášky byla věnována životu na dunajské hranici, na norickém limitu. Probrán byl vývoj limitu, všechny druhy limitních staveb i posádek od Boiodura až po východní hranici Norika, ukázána byla souvislost se sousední částí pannonského limitu až po Carnuntum. V návaznosti byla uvedena i římská sídliště za Dunajem a římské vojenské stanice v limitním předpolí. Dotčen byl konečně i zánik římského panství v obou norických provinciích.

Oldřich Pelikán, Antické umění v leningradské Ermitáži
(15.11.1977)

Úvodem promluvil přednášející o vzniku sbírek antického umění v Ermitáži. Vznikaly postupně již od doby Petra Velikého a Kateřiny II., velký příliv nastal od 2. třetiny 19. stol. z výkopů Černomoří. Po říjnové revoluci a znárodnění velkých soukromých sbírek došlo jak k reorganizaci výstavnictví, tak i archeologických výzkumů (Berezaň, Kerč a okolí, u Sevastopolu). Zvláštní pozornost věnoval stykům Řecka s černomořskou oblastí (obchodní spoje, nové historické závěry).

Promítané barevné diapozitivy poskytly reprezentativní výběr z antického umění, jak je shromážděno v Ermitáži. Diapozitivy byly uspořádány podle časového sledu, tj. od geometrického období až do začátku pozdní antiky. Na malovaných vázách, kovových nádobách, plastice řecké (většinou římské kopie) i římské (vynikající portréty) dokumentoval O.P. úzké sepětí řemesla a umění ve výtvarné práci antických umělců, rovněž bezprostřední spojení s tehdejšími životem a poměry hospodářskými i společenskými. Ermitáž je jedno ze světových muzeí, neobyčejně materiálově bohaté a nám snadno dostupné.

Antonín Bartoněk, Krétská kultura a katastrofa na ostrově Théře
(20.12.1977)

Otázka pádu mínojské civilizace je v současné době stále více řešena v souvislosti s mohutnou erupcí vulkánů na ostrově Théře někdy kolem poloviny 2. tisíciletí př.n.l. Vykopávky Sp. Marinatose u Akrotiri na Théře ukázaly vysokou úroveň zdejší civilizace zaniklé kolem r. 1500 př.n.l. za zničujícího zemetřesení. Zanedlouho po něm následovala katastrofická erupce, která nejen zahrnula silnou vrstvou lávy thérská sídliště, ale zároveň ve svých důsledcích (tlaková vlna, otřesy půdy, přílivová vlna, dešť sopečného popela) vedla ke zničení všech významnějších center krétské kultury, z nichž se později - ovšem již pod achajskou nadvládou z helladské pevniny a pouze dočasně - povzněl k bývalé slávě pouze Knóssos.

ZPRÁVA O ČINNOSTI JKF ZA ROK 1977

Valné shromáždění se konalo 27. ledna 1977. Výbor pracoval i nadále pod vedením svého předsedy prof.dr.Karla Janáčka a zabýval se především náplní přednášek, stavem členstva a financí a publikační činností, jež je stále spojena s obtížemi. Počet členů JKF činil ke dni 31.12.1977 335, z toho 246 v Praze a 89 v Brně.

Hlavní náplní práce byla stejně nako v uplynulých letech činnost přednášková. Pražské ústředí uspořádalo 7 přednášek a společně s Literárněvědnou společností uskutečnilo tryznu za svého čestného člena prof.dr.Ludvíka Svobodu.

Brněnská pobočka pracovala pod vedením svého předsedy doc. dr.O.Pelikána. Pokračovala ve spolupráci s Krajským pedagogickým ústavem a s gymnáziem v Králově Poli, kde je rozšířené vyučování latině a řečtině, a uspořádala celkem 6 přednášek. S velkým úspěchem se setkala přednáška doc.dr.O.Pelikána o antickém umění v leningradské Ermitáži, uspořádaná v listopadu k 60. výročí VŘSR.

Odborná skupina brněnské pobočky se sídlem v Olomouci, vedená dr.S.Sedláčkem, uspořádala celkem 4 přednášky.

Odborná skupina pro medievalistiku, vedená dr.P.Spunarem, uspořádala 10 přednáškových večerů, spojených s diskusí, 3 zasedání table-ronde a tematický zájezd do Oseku, Duchcova a Loun. Všechny přednášky měly vysokou vědeckou úroveň a vzbudily živý zájem, jak svědčí relativně vysoká návštěvnost a bohatá účast v diskusích. Tematicky byly zastoupeny hlavní medievalistické disciplíny, ale důraz byl tentokrát položen na problematiku filologickou a literárněvědnou. Osvědčily se specializované diskuse (table-ronde), které přinesly živou výměnu názorů o nejnovějších směrech vývoje v daných vědeckých oborech. Potěšil i zájem studentů, kteří především navštěvovali přednášky se širším tematickým nebo teoretickým zaměřením. Dosavadní formy činnosti skupiny našly živý ohlas a v duchu jejich tradic bude plánována činnost i pro rok 1978.

Přednášky v medievalistické skupině: E.Michálek, Mezislovenská úloha češtiny 14.století (11.ledna 1977); A.Hejna, Nové objevy na Vízmburku (8.února 1977); J.Hořejší, J.Vacková, Umění a ideologie XV.století (table-ronde, 15.února 1977); J.Vacková, Malířství bratří Eycků a česká historická skutečnost (8.března 1977); J.Hásková, Problematika Vyšehradu 10. a počátku 11.století v numismatických pramenech (12.dubna 1977); M.Nedvědová, Ze staročeského lékařství a léčitelství (10.května 1977); A.Molnár, Dvojí lid - dvojí kultura (table-ronde, 11.května 1977); P.Preiss, Chrysostomovská legenda, její proměny a ohlas v literatuře a výtvarném umění (7.června 1977); J.Lehár, Dalimilova kronika a vznik české literatury (27.zář 1977); P.Spunar, Mentalita společnosti v husitských Čechách (table-ronde, 3.října 1977); V.Kyas, Problém českých spisů Milíčových (11.října 1977); J.Kolár, K významu českých středověkých kategorií pro interpretaci tzv. Klaudianovy mapy (8.listopadu 1977); Z.Hledíková, Kardinál Lukáš Fieschi (1300-1336) a jeho pražská pozůstalost (6.prosince 1977).

Školská skupina (vedoucí prof.E.Svobodová) spolupracovala s Kabinetem románských jazyků Krajského pedagogického ústavu v Praze 1, v němž za vedení dr.Jitky Taišlové pokračoval v roce 1977 cyklus přednášek "Antické motivy v hudbě". Přednášel dr.Jaromír Černý, pracovník katedry hudebních věd a dějin hudby filosofické fakulty UK (4.část cyklu 23.2., 5.část 27.4., závěrečná část 25.5.). Nový cyklus přednášek "Recepce antiky v české literatuře 19. a 20. století" zahájila dr.Eva Stehlíková, pracovnice Kabinetu pro studia řecká, římská a latinská ČSAV, přednáškou 18.10.1977, 2.část přednesla 15.11.1977. V rámci pravidelných přednášek pořádaných JKF promluvila 27.ledna 1977 dr.Alena Hakenová na téma "K některým problémům koncepce vyučování jazyku latinskému na gymnasiu".

Redaktorem Zpráv JKF byl prof.dr.Ladislav Varcl, redakčním tajemníkem dr.Jan Bažant, jemuž pomáhala dr.Irena Zachová. Vyšel ročník 18 (1976) Zpráv JKF, rovněž vyšla bibliografie za léta 1974-1975 jako 4.číslo Zpráv JKF 1977. Číslo 1-3 vyjde až

v průběhu roku 1978.

Bibliografická komise pracovala pod vedením dr.L.Vidmana na průběžné excerpci naší produkce. Utrpěla citelnou ztrátu úmrtím svého dlouholetého člena dr.Jana Beneše, který zpracovával moravská krajinská a numismatická periodika. Za redakce dr.Ě.Stehlíkové a dr.L.Vidmana vyšla tiskem Bibliografie řeckých a latinských studií v Československu za léta 1974-1975 jako čtvrté číslo Zpráv JKF 19, 1977.

Činnost knihovny JKF (prom.fil.J.Šmatlák) záleží především ve výpůjční službě čtenářům, členům JKF, ve výjimečných případech i nečlenům. Knihovna je průběžně doplňována vlastními nákupy čs. produkce z oboru. Dalším zdrojem získávání knih je výměna publikací se zahraničními institucemi a dary členů. Knihovna vzrostla v roce 1977 o 13 svazků v hodnotě 500,- Kčs a měla ke dni 31.12.1977 26 889 inventárních čísel v celkové hodnotě 161 263,62 Kčs.

Slovenská Jednota klasických filolůgův je samostatnou společností, ale její předseda, prof.dr.M.Okál, je 1.místopředsedou Jednoty klasických filolůgů při ČSAV. Slovenská JKF tiskne také ve Zprávách JKF své příspěvky a zprávy, odebírá je pro své členy a přispívá na ně i finančně.

Jednota klasických filolůgů je členem FIEC (Fédération Internationale des Associations d'Études Classiques). Stálým zástupcem Jednoty klasických filolůgů ve FIEC je prof.dr.Pavel Oliva.

L. Vidman

ZPRÁVA O HOSPODAŘENÍ JKF ZA ROK 1977

Příjmy:

Počáteční hotovost k 1.1.1977	Kčs	7.636,10
Členské příspěvky a zápisné	Kčs	6.300,--
Prodej publikací (Zprávy JKF)	Kčs	7.060,--
Ostatní příjmy (prodej ze skladu)	Kčs	623,20
Dotace ČSAV	Kčs	30.800,--

Příjmy celkem Kčs 52.419,30
=====

Výdaje:

Mzdový fond	Kčs	26.222,--
Odměny za práce	Kčs	1.866,10
Cestovní výdaje	Kčs	2.205,40
Materiálové výdaje	Kčs	2.097,80
Práce a služby	Kčs	2.284,70
Finanční náklady	Kčs	2.622,20
Tisk Zpráv JKF	Kčs	475,--

Výdaje celkem Kčs 37.773,20
=====

Zůstatek k 31.12.1977	Kčs	17.312,60
z toho na běžném účtu u St.spořitelny	Kčs	16.953,06
v pokladně	Kčs	188,84
záloha Brno	Kčs	170,70

Základní prostředky

Inventář: základní prostředky, drobné a krátkodobé předměty	Kčs	53.602,53
Materiálové zásoby: sklad učebnic a ZJKF	Kčs	115.146,50
Knihovna (vč. Brna)	Kčs	161.263,62

Základní prostředky Kčs 330.012,65
=====

Jmění k 31.12.1977

Peněžní prostředky v Praze	Kčs	17.141,90
Peněžní prostředky v Brně	Kčs	170,70
Základní prostředky	Kčs	330.012,65

Jmění celkem Kčs 347.325,25
=====

B. M o u c h o v á

DODATEK KE ZPRÁVĚ O HOSPODAŘENÍ JKF ZA ROK 1977

Jednota klasických filologů mohla plnit v r. 1977 své plánované úkoly díky dotaci ČSAV (30.800,--) a díky zdrojům svých příjmů, tj. členským příspěvkům a prodeji publikací a učebnic. Vlastní příjmy JKF byly proti plánovaným vyšší o 483,20 Kčs v důsledku zvýšeného prodeje učebnic a publikací ze skladu JKF.

Je nutno konstatovat, že počet členů, kteří neplatí členské příspěvky se snížil. V pražském ústředí dluží 29 členů 1.025,- Kčs (z celkového počtu 246 řádných členů) v brněnské pobočce dluží 8 členů 225,- Kčs (z celkového počtu 89 řádných členů). Podle platných stanov vědeckých společností ČSAV je třeba vyvodit důsledky vyplývající z neplacení členských příspěvků u těch členů JKF, kteří jsou dlužní za dva roky. V příštím roce bude opět nutno upomínat placení členských příspěvků 6x do roka, jako tomu bylo v letech minulých.

Hodnota celkového jmění JKF se snížila v porovnání s rokem 1976 o 9.110,40, protože částka, která byla ponechána na úhradu tisku Zpráv JKF byla již vyčerpána úhradou faktur za XVIII. ročník Zpráv JKF, které vyšly koncem prosince 1977.

Ke dni 31.12.1977 byla provedena revize inventury majetku umístěného v Opletalova ul. č.57 v knihovně JKF. Revizi obstarala hospodářka dr.B.Mouchová. Namátkovou revizi knihovních fondů provedl dr.P.Spunar. Zkontrolovány byly především signatury C, E, F.

Spolupráce s brněnskou pobočkou byla i v tomto roce velmi dobrá. Hospodářskou a finanční agendu vedl náležitě dr.Karel Čupr, účetní doklady pobočky jsou uloženy v hospodářské a finanční agendě pražského ústředí. Úspěšná byla i spolupráce se slovenskou Jednotou klasických filologův v Bratislavě, díky jejímu předsedovi prof.dr.M.Okálovi. Obě společnosti se vzájemně informovaly o svých akcích, členové slovenské společnosti měli možnost přednášet v JKF a publikovat ve Zpráv

vách JKf, na jejichž vydávání se slovenská společnost podílí i finančně.

Spolupráce s ekonomickými orgány ČSAV, zejména se s. Bažantem, byla velmi dobrá. Výbor JKf mu vyslovuje svůj dík za to, že se u něho v tomto roce setkával vždy s pochopením pro svou činnost.

B. M o u c h o v á

REVIZNÍ ZPRÁVA O ČINNOSTI JKF ZA R. 1977

Revize hospodaření, inventáře a činnosti JKF za rok 1977 byla provedena dne 23.ledna 1977 revizorkami dr.R.Dostálovou a dr.D.Řezníčkovou. Revizi byla přítomna zaměstnankyně JKF I.Lukešová.

Revizorky zkontrolovaly účetní doklady za r. 1977, pokladní knihu i deník a shledaly, že účetní evidence je vedena řádně a že JKF hospodárně a účelně nakládá se svými finančními prostředky podle schváleného rozpočtu. JKF mohla plnit i v r. 1977 své plánované úkoly díky dotaci ČSAV, poněvadž zdroje příjmů byly tytéž jako v letech předcházejících. Plán příjmů byl překročen v důsledku zvýšeného prodeje ze skladu.

Spolupráce s finančními orgány, hlavně se s.Bažantem, byla velmi dobrá. Výbor JKF mu vyslovuje svůj dík za to, že se u něho vždy setkal s pochopením pro své finanční problémy.

Revizorky konstatují, že vědecká společnost Jednota klasických filologů úspěšně plnila své poslání v našem vědeckém i kulturním životě.

R. Dostálová - D. Řezníčková

ZPRÁVY JEDNOTY KLASICKÝCH FILOLOGŮ

Vydává pro členy JKF z pověření výboru JKF prof.dr. L.Varcl

Redakční tajemníci: dr. J.Šmatlák a dč. J.Božant

Vytiskla "Stráž", tiskařské závody n.p. Plzeň, provoz 8, Šekelov